



Universiteit  
Leiden

# Een kindvriendelijke isoleercel?

Een onderzoek naar de rechtspositie van jeugdigen bij vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering in de gesloten jeugdhulp in het licht van het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing



Masterscriptie Jeugdrecht

Tamar Hokken

Naam: T.L. Hokken  
Datum: Mei 2022  
Scriptiebegeleider: mr. K.G.A. Bolscher  
Aantal woorden: 16.433 (exclusief voorblad, inhoudsopgave en literatuurlijst)  
Trefwoorden: afzondering, gesloten jeugdhulp, folteringsverbod

# Inhoudsopgave

<b>1. Inleiding.....</b>	<b>5</b>
1.1 De aanleiding.....	5
1.2 De onderzoeksvraag en deelvragen.....	9
1.3 De opbouw en methodologie.....	10
<b>2. Internationaal kinderrechtenkader omtrent het verbod op foltering of op andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing .....</b>	<b>12</b>
2.1 Inleiding.....	12
2.2 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.....	12
2.2.1 Inleiding.....	12
2.2.2 Artikel 19 en 37 IVRK: Verbod op foltering of op andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing .....	13
2.3 Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden.....	16
2.3.1 Inleiding.....	16
2.3.2 Artikel 3 EVRM: Verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing .....	17
2.4 Guidelines for the Alternative care of Children, Havana Rules en European Rules.....	18
2.4.1 Inleiding.....	18
2.4.2 Verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing .....	19
2.5 Tussenconclusie.....	20
<b>3. Huidig wettelijk kader omtrent afzondering in de gesloten jeugdhulp.....</b>	<b>22</b>
3.1 Inleiding.....	22
3.2 Machtiging gesloten jeugdhulp.....	22
3.3 Het wettelijk kader van de maatregel van afzondering .....	24
3.3.1 Inleiding.....	24
3.3.2 Voorwaarden en duur van vrijheidsbeperkende maatregelen.....	25
3.3.3. Toelichting plaatsing in afzondering .....	26
3.4 De maatregel van afzondering in de praktijk en kritiek hierop .....	27
3.5 Tussenconclusie.....	31
<b>4. Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp .....</b>	<b>32</b>
4.1 Inleiding.....	32

4.2 Maatregelen die zien op plaatsing in een afzonderlijke ruimte .....	33
4.2.1 ‘Nee-tenzij beginsel’ .....	33
4.2.2 De vrijheidsbeperkende maatregelen.....	34
4.2.3 Toezicht en registratie.....	35
4.2.4 Duur van vrijheidsbeperkende maatregelen.....	37
4.3 Tussenconclusie.....	38
<b>5. Analyse.....</b>	<b>40</b>
5.1 Inleiding.....	40
5.2 Inzet van de maatregelen .....	40
5.2.1 Eenzame opsluiting.....	40
5.2.2 Scheiding van een kind en gebruik van dwangmaatregelen .....	43
5.3 Toezicht en registratie.....	44
5.4 Duur van vrijheidsbeperkende maatregelen .....	45
5.5 Tussenconclusie.....	47
<b>6. Conclusie en aanbevelingen .....</b>	<b>48</b>
6.1 Conclusie .....	48
6.2 Aanbevelingen .....	51
<b>Literatuurlijst .....</b>	<b>53</b>

# 1. Inleiding

## 1.1 De aanleiding

*“Net als een gevangene moest ik me uitkleden en me onderwerpen aan een lichamelijk onderzoek. Had ik mesjes bij me?*

*Ik weigerde medewerking. (...) ‘Als we je niet mogen fouilleren, ga je de isoleercel in’, zeiden de medewerkers. Iemand drukte op de alarmknop en vanuit het niets kwamen er allemaal mannen op me afgerend – de groepsleiders.*

*Ik werd over de gang getrokken en in een lege cel gegooid. En toen was ik alleen, met een extra stevig ‘scheurhemd’ aan en met een brandwerend matras om op te slapen.”<sup>1</sup>*

Jason Bhugwandass beschrijft hier op welke wijze hij een keer in de isoleercel werd geplaatst tijdens zijn verblijf in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp. Jongeren komen in een dergelijke accommodatie terecht wanneer een kinderrechter beslist dat jeugdhulp in de vorm van opnemings- en verblijfsnoodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.<sup>2</sup> In 2021 verbleven 1584 kinderen in de gesloten jeugdhulp.<sup>3</sup> De afgelopen tijd is de discussie opgeblazen of de gesloten jeugdhulp eigenlijk wel in het belang van jeugdigen is.<sup>4</sup> In praktijk heerst de opvatting dat gesloten jeugdhulp een uiterste maatregel moet zijn en dat gesloten jeugdhulp negatieve neveneffecten kan hebben voor de jeugdigen.<sup>5</sup> Het hof Arnhem-Leeuwarden heeft op 30 maart 2022 zelfs geoordeeld dat een vijftienjarig meisje geplaatst in de gesloten jeugdhulp beoordeeld wordt als een inhumane situatie en er daarom voor haar een passende vervolgplek moet worden gezocht.<sup>6</sup> Hierbij speelt een rol dat haar langdurig de vrijheid is ontnomen, zij niet lijkt te worden voorzien in de elementaire basisbehoeften van een kind en dat in deze periode forse vrijheidsbeperkende maatregelen zijn opgelegd.<sup>7</sup> Stichting Het Vergeten Kind heeft op 23 februari 2022 een

---

<sup>1</sup> Bhugwandass, *de Volkskrant* 8 februari 2019.

<sup>2</sup> Artikel 6.1.2 lid 1 en 2 Jw.

<sup>3</sup> Jeugdzorg Nederland 2021, p. 7.

<sup>4</sup> Duurvoort, *de Volkskrant* 1 december 2021; *Kamerstukken II* 2021/22, 35 925 XVI, nr. 119; Het Vergeten Kind, [hetvergetenkind.nl/week-van-het-vergeten-kind/2022/jason](https://hetvergetenkind.nl/week-van-het-vergeten-kind/2022/jason).

<sup>5</sup> M. de Jong-de Kruijf 2020, p. 94; Bhugwandass, *de Volkskrant* 8 februari 2019.

<sup>6</sup> Hof Arnhem-Leeuwarden 30 maart 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:2464, r.o. 6.5, 6.9 en 7.

<sup>7</sup> Hof Arnhem-Leeuwarden 30 maart 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:2464, r.o. 1 en 6.9.

petitie om de gesloten jeugdzorg af te schaffen, door ruim 133.000 mensen ondertekend, overhandigd aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.<sup>8</sup> De documentaire ‘Jason’ heeft hierbij een rol gespeeld.<sup>9</sup> Hierin is te zien dat Jasons psychische problemen als gevolg van zijn traumatische jeugd toenemen door een dertien maanden durende gesloten plaatsing op zestienjarige leeftijd. De situatie van Jason sluit aan bij een onderzoek van Het Vergeten Kind met als bevinding dat 76% van de onderzochte kinderen door hun verblijf in de gesloten jeugdhulp psychische klachten heeft ontwikkeld.<sup>10</sup>

Niet alleen in het civiele kader, maar ook in het strafrechtelijk kader kunnen jeugdigen gesloten worden geplaatst. Dit gebeurt in justitiële jeugdinrichtingen (hierna: JJI) op grond van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (hierna: Bjj). Deze gesloten plaatsingen hebben dus een andere wettelijke grondslag, maar bij elk van deze vormen wordt de jeugdige zijn vrijheid ontnomen. De afgelopen jaren is vanuit verschillende hoeken kritiek geleverd op onverklaarbare verschillen in de rechtspositie tussen jeugdigen die in de gesloten jeugdhulp verkeren ten opzichte van die in een JJI.<sup>11</sup> Een van de aanbevelingen was dan ook om één wet voor gesloten jeugdinrichtingen op te stellen waarin deze verschillen zoveel mogelijk geharmoniseerd zouden worden.<sup>12</sup> Deze aanbeveling werd meermaals gesteund.<sup>13</sup> Inmiddels is op 14 oktober 2021 de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp (hierna: het Wetsvoorstel) ingediend bij de Eerste Kamer.<sup>14</sup> Hoewel het conceptwetsvoorstel zowel de rechtspositie van jeugdigen in de gesloten jeugdhulp als in de JJI's betrof, is in de consultatiefase gebleken dat hier niet genoeg draagvlak voor is.<sup>15</sup> Het kabinet heeft daardoor besloten om in dit Wetsvoorstel alleen in te gaan op de rechtspositie voor jeugdigen in de gesloten jeugdhulp.<sup>16</sup> De rechtspositie van jeugdigen in JJI's zal in een apart wetsvoorstel worden verbeterd, waardoor dit verder in onderhavig onderzoek niet aan bod zal komen.<sup>17</sup>

---

<sup>8</sup> ‘Petitie voor einde gesloten jeugdzorg, maar wat zijn de alternatieven?’, *NOS* 23 februari 2022.

<sup>9</sup> Ooms, [npostart.nl/2doc/21-11-2021/VPWON\\_1333777](https://npostart.nl/2doc/21-11-2021/VPWON_1333777); zie ook: Bhugwandass, *de Volkskrant* 8 februari 2019; Fortuin, *NRC* 22 november 2021.

<sup>10</sup> Het Vergeten Kind 2022, p. 15.

<sup>11</sup> Legemaate e.a. 2014, p. 360-361; Friele e.a. 2018, p. 82-83; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2018, p. 7 en 16; Unicef & Defence for Children 2018, p. 20.

<sup>12</sup> Legemaate e.a. 2014, p. 360-361; zie ook: Uit Beijerse, *FJR* 2016/9.

<sup>13</sup> *Kamerstukken II* 2015/16, 25424, nr. 323, p. 15; Friele e.a. 2018, p. 55; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2018, p. 7 en 16; Uit Beijerse, *FJR* 2016/9, p. 6; Unicef & Defence for Children 2018, p. 20.

<sup>14</sup> Wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdhulp (*Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 2).

<sup>15</sup> Conceptwetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinrichtingen, consultatieversie 2 juli 2020; *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 3.

<sup>16</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 3.

<sup>17</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 3.

Het Wetsvoorstel beoogt vrijheidsbeperking gedurende het verblijf in de gesloten jeugdhulpinstelling zoveel mogelijk te voorkomen.<sup>18</sup> Indien vrijheidsbeperking toch noodzakelijk wordt geacht, kunnen verschillende maatregelen worden toegepast.<sup>19</sup> In de huidige Jeugdwet is één van de vrijheidsbeperkende maatregelen dat een kind tijdelijk in afzondering kan worden geplaatst, zoals Jason beschreef.<sup>20</sup> Als reactie op de aandacht die in het maatschappelijke debat is geweest voor het gedwongen afzonderen in de gesloten jeugdhulp en de negatieve gevolgen hiervan, wil de wetgever hogere eisen stellen voor het afzonderen van kinderen.<sup>21</sup>

In het Wetsvoorstel is een nieuwe vrijheidsbeperkende maatregel opgenomen die inhoudt dat een kind verplicht kan worden om in de eigen kamer of in een afzonderlijke ruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten.<sup>22</sup> In de memorie van toelichting wordt duidelijk gemaakt dat het hierbij niet gaat om insluiting, omdat de kamer niet is afgesloten.<sup>23</sup> Onduidelijk bij deze voorgestelde maatregel is wat de gevolgen zijn als een kind deze ruimte verlaat en als hier sancties op zouden volgen, of de deur dan niet indirect op slot wordt gehouden.<sup>24</sup> Ook is onbekend voor welke duur deze maatregel mag worden toegepast, aangezien deze maatregel ook buiten noodsituaties mag worden opgelegd.<sup>25</sup> Daarnaast is de huidige maatregel van ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ uit de huidige Jeugdwet (hierna: Jw) gewijzigd naar ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ in het Wetsvoorstel.<sup>26</sup> Volgens de memorie van toelichting bij het Wetsvoorstel wordt met de ‘veilige verblijfsruimte’ bedoeld op een kindvriendelijke en prikkelarme ruimte, waarmee de traditionele isoleercel verleden tijd zal zijn.<sup>27</sup> Aangezien nadere regels over de invulling van deze ruimte en de manier waarop contact wordt gehouden met de jongere tijdens het verblijf worden gesteld bij algemene maatregel van bestuur, is het de vraag is of de afzonderlijke of kindvriendelijke en prikkelarme ruimte bij invoering van de voorgestelde

---

<sup>18</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 2.

<sup>19</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 2 en 8-9; artikel 6.3.2.1-6.3.2.7 Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp.

<sup>20</sup> Artikel 6.3.1 lid 2 sub b Jw.

<sup>21</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 9.

<sup>22</sup> Artikel 6.3.1 lid 2 sub b Jw en artikel 6.3.2.2 lid 1 sub e Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp.

<sup>23</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 9.

<sup>24</sup> AKJ 2020, p. 20.

<sup>25</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 5, p. 10-11.

<sup>26</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 1 sub f Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp.

<sup>27</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 10.

maatregelen in de praktijk daadwerkelijk zal veranderen.<sup>28</sup> Daarbij wordt het als vooruitgang gezien dat een kind in plaats van zeven dagen, voor drie dagen kan worden ingesloten, maar wordt kritiek geuit dat deze termijn niet is onderbouwd en niet aansluit bij de maximale termijn volgens de Bjj.<sup>29</sup>

In de memorie van toelichting bij het Wetsvoorstel wordt de samenhang tussen het wetsvoorstel en het internationale recht toegelicht.<sup>30</sup> Hierbij wordt echter niet ingegaan op het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, zoals vastgelegd in artikel 37 sub a Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK) en artikel 3 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM) in relatie tot afzondering. Dit is opmerkelijk gezien de mogelijke schending van dit verbod wanneer een jeugdige wordt afgezonderd, gelet op onder andere *General Comment No. 24* van het VN-Kinderrechtencomité en rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM), waarin afzondering wordt gelinkt aan het folteringsverbod.<sup>31</sup> Ook wordt een invulling gegeven aan het afzonderen van kinderen in samenhang met het folteringsverbod in de *Guidelines for the Alternative care of Children* (hierna: *Guidelines*), de *Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (hierna: *Havana Rules*) en de *European Rules for Juvenile Offenders Subject to Sanctions or Measures* (hierna: *European Rules*).<sup>32</sup> Onderhavig onderzoek zal zich dan ook richten op de maatregelen die zien op afzondering in de huidige wet en in het Wetsvoorstel in verhouding tot het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, zoals vastgelegd in artikel 37 sub a IVRK, artikel 3 EVRM, de *Guidelines*, de *Havana Rules* en de *European Rules*. In onderhavig onderzoek zal soms de overkoepelende term maatregelen van afzondering worden gebruikt, waarbij wordt bedoeld op de huidige en voorgestelde maatregelen, maar in de wettelijke kaders, analyse en conclusie zullen deze afzonderlijk worden behandeld. Overigens zou het interessant kunnen zijn ook nader onderzoek te verrichten naar andere internationale rechten die mogelijk worden geschonden bij afzondering, temeer omdat in de memorie van toelichting bij het

---

<sup>28</sup> Bruning, *FJR* 2018/8, p. 1; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2018, p. 30; RSJ 2021, p. 3; Expex 2020, p. 2; Hogeschool Leiden 2020, p. 1.

<sup>29</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 4, p. 4.

<sup>30</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 14-16.

<sup>31</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h; EHRM 13 oktober 2014, Appl. Nrs. 24069/03, 197/04, 6201/06 en 10464/07 (*Öcalan t. Turkije*), par. 107; zie ook: Kilkelly & Liefwaard 2018, p. 341-342.

<sup>32</sup> United Nations General Assembly 2010, par. 96; Verenigde Naties 1990, artikel 67; Raad van Europa 2008, artikel 95.3.



Wetsvoorstel op deze rechten niet of nauwelijks wordt ingegaan. Hierbij kan gedacht worden aan het recht op verplaatsings-of bewegingsvrijheid (artikel 2 Vierde Protocol EVRM), het recht om gehoord te worden (artikel 12 IVRK), het recht op familie-en privéleven (artikel 16 IVRK en artikel 8 EVRM) en het recht op onderwijs (artikel 28 IVRK en artikel 2 Eerste Protocol EVRM).<sup>33</sup> Dit valt echter buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

## 1.2 De onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek luidt als volgt:

*In hoeverre wordt de rechtspositie van jeugdigen bij vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering in de gesloten jeugdhulp verbeterd in de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp ten opzichte van de huidige wettelijke regeling in het licht van het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing?*

Deze onderzoeksvraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Wat volgt uit het internationale kinderrechtenskader over het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing in relatie tot afzondering?
2. Wat is de huidige wetgeving in Nederland rondom de vrijheidsbeperkende maatregel die ziet op plaatsing in afzondering van een jeugdige in de gesloten jeugdhulp?
3. Welke wijzigingen inzake vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering van een jeugdige in de gesloten jeugdhulp worden voorgesteld in de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp?
4. In hoeverre zijn de voorgestelde wijzigingen van de vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering van een jeugdige in de gesloten jeugdhulp in lijn met het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing?

---

<sup>33</sup> Kamerstukken II 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 14-16.

### 1.3 De opbouw en methodologie

Bovenstaande onderzoeksvraag zal door middel van juridisch-theoretisch onderzoek worden beantwoord. In het tweede hoofdstuk zal het internationaal kinderrechtenkader worden geschetst. Hierbij zullen allereerst het IVRK, EVRM, de *Guidelines*, de *Havana Rules* en de *European Rules* geïntroduceerd worden. Vervolgens zal per verdrag of richtlijn het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing van het verbod in samenhang met afzondering worden besproken. In dit hoofdstuk zullen *General Comment No. 13 en 24* van het VN-Kinderrechtencomité, verschillende *Concluding Observations*, rechtspraak van het EHRM en rechtswetenschappelijke literatuur worden besproken.

In het derde hoofdstuk zal het huidige juridische kader worden geschetst. Allereerst zal aan bod komen aan welke voorwaarden moet worden voldaan voor een machtiging gesloten jeugdhulp. Tevens zullen vrijheidsbeperkende maatregelen die opgelegd kunnen worden tijdens een verblijf in een gesloten jeugdhulpinstelling en de duur en voorwaarden hiervoor worden besproken. Vervolgens zal de vrijheidsbeperkende maatregel die ziet op afzondering van een jeugdige uiteengezet worden. Ook zal naar deze maatregel in de praktijk worden gekeken en de kritieken hierop. Hierbij zullen verschillende wetsartikelen uit de Jeugdwet, onderzoeken en rechtswetenschappelijke literatuur worden besproken. Daarnaast heb ik op 17 januari jongstleden een oriënterend gesprek gevoerd met Frederique Coelman, directeur van de gesloten jeugdhulpinstelling de Koppeling in Amsterdam, dat ook aan bod zal komen in dit hoofdstuk om extra inzichten te kunnen verkrijgen vanuit de praktijk.

In het vierde hoofdstuk zal worden ingegaan op het Wetsvoorstel. In dit hoofdstuk zullen de wijzigingen inzake vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering in de gesloten jeugdhulp worden besproken. Hierbij zal worden ingegaan op de inzet van, het toezicht op en de registratie en duur van de voorgestelde maatregelen. Hiervoor zal van de memorie van toelichting bij dit Wetsvoorstel gebruik worden gemaakt.

In het vijfde hoofdstuk wordt gekeken op welke wijze de huidige en voorgestelde maatregelen die zien op afzondering zich verhouden tot het internationaal kinderrechtenkader. Hierbij zal worden ingegaan op de inzet van, het toezicht op en de registratie en duur van de voorgestelde maatregelen. Hiervoor zal gebruik worden gemaakt

van de bevindingen uit de eerdere hoofdstukken, de verschillende reacties uit de consultatieronde en van een verslag van de bespreking van het Wetsvoorstel in de Tweede Kamer.

In het zesde hoofdstuk worden de bevindingen uit dit onderzoek besproken en wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Dit hoofdstuk zal worden afgesloten met aanbevelingen.

## **2. Internationaal kinderrechtenkader omtrent het verbod op foltering of op andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing**

### 2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen het IVRK, het EVRM, de *Guidelines for the Alternative care of Children* (hierna: *Guidelines*), de *Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (hierna: *Havana Rules*) en de *European Rules for Juvenile Offenders Subject to Sanctions or Measures* (hierna: *European Rules*) geïntroduceerd worden. Vervolgens zal per verdrag of richtlijn het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing van het verbod in samenhang met afzondering worden toegelicht.

### 2.2 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

#### *2.2.1 Inleiding*

Het IVRK is op 20 november 1989 aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is na ratificatie en ondertekening op 8 maart 1995 in Nederland in werking getreden.<sup>34</sup> Nederland is daarmee verplicht alle passende maatregelen te treffen om kinderrechten uit dit verdrag te verwezenlijken.<sup>35</sup> Het IVRK is met 196 landen als partij het meest geratificeerde internationale mensenrechtenverdrag.<sup>36</sup> Met de komst van het IVRK is het kind een rechtssubject in plaats van een rechtsobject geworden.<sup>37</sup> Dit houdt in dat kinderen de mogelijkheid moeten hebben om hun rechten uit te oefenen en niet meer gezien worden als een object waarover beslissingen moeten worden genomen. Het IVRK bevat alle verschillende rechten van kinderen in één verdrag en heeft een ‘holistische werking’.<sup>38</sup> Hiermee wordt bedoeld dat de rechten uit het IVRK in onderlinge samenhang gelezen dienen

---

<sup>34</sup> Wet van 24 november 1994, *Stb.* 862.

<sup>35</sup> Artikel 4 IVRK.

<sup>36</sup> Bruning, Van den Brink & Punsellie 2020, p. 33; zie voor een actueel overzicht van de aangesloten landen bij het IVRK: United Nations Human Rights - High Commissioner Human Rights, [indicators.ohchr.org](https://indicators.ohchr.org).

<sup>37</sup> Mijnaerends *AA* 2000/2, p. 88.

<sup>38</sup> Bruning, Van den Brink & Punsellie 2020, p. 33; Mijnaerends *AA* 2000/2, p. 87.

te worden en er geen hiërarchie is tussen deze rechten. Alle rechten uit het IVRK, zowel afzonderlijk als geheel, zijn vereist voor de ontwikkeling van het kind.<sup>39</sup> In het IVRK zijn vier 'general principles' opgenomen: het non-discriminatie beginsel, het belang van het kind, het recht op leven en ontwikkeling en het recht om gehoord te worden.<sup>40</sup> Deze vier beginselen moeten bij de implementatie van andere rechten uit het IVRK in overweging worden genomen.<sup>41</sup>

Om lidstaten een richtsnoer te geven voor de volledige implementatie van het IVRK, publiceert het VN-Kinderrechtencomité regelmatig *General Comments* met daarin uitleg over artikelen uit het verdrag. Hoewel een *General Comment* geen juridisch bindend document is, wordt dit als een gezaghebbende interpretatie van bepalingen uit het IVRK beschouwd.<sup>42</sup> Daarnaast publiceert het VN-Kinderrechtencomité elke vijf jaar zijn *Concluding Observations* over elk land dat het IVRK geratificeerd heeft, waaronder dus Nederland.<sup>43</sup> Dit zijn aanbevelingen, die ook niet bindend zijn, om de situatie ten aanzien van kinderrechten in Nederland te verbeteren en de Nederlandse overheid een richtlijn te geven teneinde het IVRK volledig te implementeren.<sup>44</sup>

### 2.2.2 Artikel 19 en 37 IVRK: Verbod op foltering of op andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing

In artikel 37 sub a IVRK is het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing opgenomen. In het IVRK worden deze andere behandelingen en bestraffingen niet gedefinieerd.<sup>45</sup> Het voornaamste verschil tussen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing is de ernst van de toegebrachte pijn of het toegebrachte leed.<sup>46</sup> Artikel 37 IVRK is van toepassing op alle kinderen waarvan hun vrijheid is ontnomen.<sup>47</sup> Vrijheidsbeneming houdt elke vorm van

---

<sup>39</sup> Bruning, Klep & Punselie 2020, p. 2; Mijnaerends *AA* 2000/2, p. 87.

<sup>40</sup> Zie respectievelijk artikelen 2, 3, 6 en 12 IVRK; VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 5*, 2003, p. 4-5.

<sup>41</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 5*, 2003, p. 4-5.

<sup>42</sup> Doek 2020, p. 17; Bruning, Van den Brink & Punselie 2020, p. 34.

<sup>43</sup> Artikel 44 IVRK; zie voor de meest recente *Concluding Observations* over Nederland: VN-Kinderrechtencomité 2022.

<sup>44</sup> Zie onder andere: Kinderrechten.nl, [kinderrechten.nl/voorbereiding-5de-ngo-rapportage-aankinderrechtencomite/#:~:text=De%20zogenoemde%20'Concluding%20Observations%20and,het%20VN%2DKinderrechtenverdrag%20in%20Nederland](https://www.kinderrechten.nl/voorbereiding-5de-ngo-rapportage-aankinderrechtencomite/#:~:text=De%20zogenoemde%20'Concluding%20Observations%20and,het%20VN%2DKinderrechtenverdrag%20in%20Nederland).

<sup>45</sup> Liefwaard 2008, p. 239.

<sup>46</sup> Liefwaard 2008, p. 239.

<sup>47</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par 8; Liefwaard 2008, p. 83, 144-145.

detentie of gevangenneming of plaatsing van een persoon in een openbare of particuliere detentieomgeving in, van waaruit deze persoon niet naar mag vertrekken wanneer hij wil, op bevel van een gerechtelijke, administratieve of andere overheidsinstantie.<sup>48</sup> De plaatsing van een jongere in een gesloten jeugdhulpinstelling valt hier dan ook onder.<sup>49</sup> De instelling heeft de plicht om jeugdigen te beschermen tegen foltering en andere vormen van mishandeling door personeel en tegen geweld van andere jeugdigen in de instelling, de zogeheten horizontale werking van het verbod op foltering en mishandeling.<sup>50</sup>

Artikel 37 IVRK dient in samenhang te worden gelezen met artikel 19 IVRK, waarin is vastgelegd dat kinderen beschermd moeten worden tegen alle vormen van geweld en mishandeling, ook wanneer kinderen in een instelling zijn geplaatst.<sup>51</sup> Hier valt ook geestelijk geweld onder, dat door het VN-Kinderrechtencomité wordt omschreven als psychologische mishandeling, geestelijke mishandeling, verbale mishandeling, emotionele mishandeling of verwaarlozing.<sup>52</sup> Het VN-Kinderrechtencomité stelt dat hiertoe onder andere eenzame opsluiting of het plaatsen van een jeugdige in de isoleercel onder valt.<sup>53</sup>

Over de vraag of eenzame opsluiting per definitie in strijd is met artikel 37 sub a IVRK verschillen de opvattingen. Allereerst heeft het VN-Kinderrechtencomité een kritische blik tegenover het eenzaam opsluiten van jeugdigen. Het VN-Kinderrechtencomité heeft in *General Comment No. 24*, waarin onder andere een toelichting wordt gegeven op artikel 37 IVRK, een aantal beginselen en regels gesteld die moeten worden nageleefd in alle gevallen van vrijheidsbeneming.<sup>54</sup> Zo stelt het VN-Kinderrechtencomité dat disciplinaire maatregelen in strijd met artikel 37 IVRK verboden zijn. Hieronder valt plaatsing in een donkere cel, eenzame opsluiting of enige andere straf die de lichamelijke of geestelijke gezondheid in gevaar kan brengen.<sup>55</sup> Het VN-Kinderrechtencomité stelt daarnaast dat eenzame opsluiting niet mag worden gebruikt voor een kind.<sup>56</sup> Een eventuele scheiding van een kind mag slechts als uiterste redmiddel worden ingezet voor de bescherming van het kind of anderen en voor

---

<sup>48</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par 8.

<sup>49</sup> PHR 31 mei 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BZ5422, r.o. 2.13; *Kamerstukken II* 2005/06, 30644, nr. 3 (MvT), p. 6.

<sup>50</sup> Liefwaard 2008, p. 601-602.

<sup>51</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 13*, 2011, par. 4, 17, 26 en 32.

<sup>52</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 13*, 2011, par. 21.

<sup>53</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 13*, 2011, par. 21, sub f.

<sup>54</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95.

<sup>55</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder g.

<sup>56</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h.

een zo kort mogelijke duur.<sup>57</sup> Indien dit gebeurt, moet dit in aanwezigheid of onder toezicht van een daartoe opgeleid personeelslid zijn. De redenen van de afzondering en de termijn hiervan dienen te worden geregistreerd.<sup>58</sup> Het VN-Kinderrechtencomité benoemt daarnaast dat het in bedwang houden van een kind of het gebruiken van geweld of dwang alleen gebruikt kunnen worden wanneer het kind een onmiddellijk gevaar voor zichzelf of anderen vormt en indien alle andere manieren van controle zijn uitgeput.<sup>59</sup> Het gebruik van dwangmaatregelen of geweld dient onder directe en voortdurende controle te staan van een medische en/of psychologische professional en mag nooit als strafmiddel worden gebruikt.<sup>60</sup> Het VN-Kinderrechtencomité heeft in zijn *Concluding Observations* verschillende landen aanbevolen het eenzaam opsluiten van kinderen te verbieden.<sup>61</sup> In de meest recente *Concluding Observations* over Nederland van februari 2022 beveelt het VN-Kinderrechtencomité aan het gebruik van isolatie en dwangmaatregelen als disciplinaire maatregelen te verbieden in instellingen voor geestelijke gezondheidszorg en alternatieve zorginstellingen.<sup>62</sup> Opmerkelijk is dat het VN-Kinderrechtencomité hierin niet benoemt dat het eenzaam opsluiten van kinderen in alle gevallen voorkomen moet worden, terwijl in verschillende *Concluding Observations* over andere landen dit wel is opgenomen.

Daarnaast verschillen in de literatuur de opvattingen over de vraag of eenzame opsluiting per definitie in strijd is met artikel 37 sub a IVRK. Zo stellen Clayton en Tomlinson dat onderscheid gemaakt dient te worden tussen de variaties in en redenen voor eenzame opsluiting en het effect hiervan op de jeugdige.<sup>63</sup> Bij eenzame opsluiting kan het gaan om volledig sociaal en zintuigelijk isoleren, maar ook om te voorkomen dat een de jeugdige met anderen uit de instelling omgaat uit veiligheids-, disciplinaire of beschermingsredenen.<sup>64</sup> Van Bueren betoogt daarentegen dat eenzame opsluiting van kinderen, ongeacht de omstandigheden en de duur, leidt tot wrede bestraffing.<sup>65</sup> De *Special Rapporteur on torture and other cruel* gaat nog een stap verder en stelt dat eenzame opsluiting van welke duur dan ook, ook wanneer dit als beschermend wordt bestempeld, een wrede, onmenselijke of

---

<sup>57</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h.

<sup>58</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h.

<sup>59</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder f.

<sup>60</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder f.

<sup>61</sup> VN-Kinderrechtencomité 2011, par. 66, onder b; VN-Kinderrechtencomité 29 oktober 2013, par. 51, onder e; VN-Kinderrechtencomité 14 juni 2013, par. 52, onder c; VN-Kinderrechtencomité 2015, par. 26, onder a; zie ook: Tobin 2019, p. 1456-1457; Hodgkin & Newell 2007, p. 554.

<sup>62</sup> VN-Kinderrechtencomité 2022, par. 23, onder c.

<sup>63</sup> Clayton & Tomlinson, par. 8.114; zie ook: Tobin 2019, p. 1456.

<sup>64</sup> Clayton & Tomlinson, par. 8.114; zie ook: Tobin 2019, p. 1456.

<sup>65</sup> Van Bueren 1995, p. 224; zie ook: Liefwaard 2008, p. 250.

onterende behandeling of bestraffing of zelfs foltering vormt.<sup>66</sup> Liefwaard merkt op dat afzondering ook kan leiden tot een schending van artikel 37 sub c IVRK, waarin is opgenomen dat elk kind dat van zijn vrijheid is beroofd, moet worden behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon.<sup>67</sup> Van Bueren stelt dat geconcludeerd kan worden dat er een verbod is om kinderen eenzaam op te sluiten voor alle Staten die partij zijn bij het merendeel van de belangrijkste mensenrechtenverdragen.<sup>68</sup>

## 2.3 Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden

### *2.3.1 Inleiding*

Het EVRM is een verdrag waarin de mensen- en burgerrechten van alle inwoners van de verdragsstaten zijn vastgelegd. Dit verdrag is in 1950 tot stand gekomen en is in 1953 in werking getreden, waaronder in Nederland.<sup>69</sup> Volgens artikel 1 EVRM is het EVRM van toepassing op iedereen die onder de rechtsmacht van een van de verdragsstaten valt. Het verdrag is dus ook van toepassing op minderjarigen. Hoewel de focus op de positie van het kind ontbreekt in het EVRM, heeft het EHRM bepalingen van het EVRM kindgericht geïnterpreteerd wanneer rechten van kinderen in het geding zijn. Bij de interpretatie wordt onder andere gebruik gemaakt van het IVRK.<sup>70</sup> Deze uitleg van het EHRM maakt onderdeel uit van de materiële bepalingen van het EVRM, die rechtstreekse werking hebben in de Nederlandse rechtsorde.<sup>71</sup> Indien het EHRM constateert dat er een schending van een recht is, zijn landen verplicht om maatregelen te treffen.<sup>72</sup> Hierdoor werken de regels en beginselen uit andere internationaalrechtelijke bronnen, waaronder het IVRK, door via de uitspraken van het EHRM.<sup>73</sup>

---

<sup>66</sup> United Nations General Assembly 2015, par. 44; zie ook: Tobin 2019, p. 1457.

<sup>67</sup> Liefwaard 2008, p. 257.

<sup>68</sup> Van Bueren 1995, p. 224; zie ook: Liefwaard 2008, p. 250.

<sup>69</sup> *Trb.* 1954, 151.

<sup>70</sup> Bruning, Van den Brink & Punselie 2020, p. 39.

<sup>71</sup> Barkhuysen & Van Emmerik 2005, p. 31-34; Barkhuysen, Van Emmerik & Loof 2000, p. 327-408; Pules 2013, p. 5.

<sup>72</sup> Artikel 46 EVRM.

<sup>73</sup> EHRM 20 maart 2012, Appl. Nr. 26692/05, *EHRC* 2012/164, m.nt. J.H. de Graaf (*C.A.S. & C.S. vs. Roemenië*); Pules 2013, p. 5.



### 2.3.2 Artikel 3 EVRM: Verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing

Net als in artikel 37 sub a IVRK is in artikel 3 EVRM het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing opgenomen. In het EVRM wordt dit artikel net als in het IVRK niet nader toegelicht.<sup>74</sup> Om onder de reikwijdte te vallen van artikel 3 EVRM moet de behandeling volgens het EHRM een ‘*minimum level of severity*’ bereikt hebben.<sup>75</sup> Dit dient beoordeeld te worden aan de hand van alle omstandigheden van het geval, zoals de duur van de behandeling, de lichamelijke of geestelijke gevolgen ervan en in sommige gevallen het geslacht, de leeftijd en de gezondheidstoestand van het slachtoffer.<sup>76</sup> Het EHRM heeft nog geen jurisprudentie ontwikkeld die betrekking heeft op de afzondering van kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd.<sup>77</sup> In zaken met betrekking tot volwassenen heeft het EHRM enerzijds geoordeeld dat volledige zintuiglijke isolatie in combinatie met totale sociale isolatie de persoonlijkheid kan vernietigen en een vorm van onmenselijke behandeling is die niet kan worden gerechtvaardigd door veiligheid of andere redenen.<sup>78</sup> Anderzijds heeft het EHRM geoordeeld dat het verbod op contact met andere gevangenen om veiligheids-, disciplinaire of beschermende redenen op zichzelf niet neerkomt op een onmenselijke behandeling of bestraffing.<sup>79</sup> Om vast te stellen of eenzame opsluiting in strijd is met artikel 3 EVRM kijkt het EHRM naar de bijzondere omstandigheden, de zwaarte van de maatregel, de duur ervan, het nagestreefde doel en de gevolgen voor de betrokkene.<sup>80</sup> Het EHRM heeft niet nader toegelicht met bijvoorbeeld welke tijdsduur het ‘*minimum level of severity*’ bij eenzame opsluiting wordt bereikt.<sup>81</sup> Het EHRM heeft benadrukt dat elk besluit van eenzame

---

<sup>74</sup> Liefwaard 2008, p. 239.

<sup>75</sup> EHRM 18 januari 1978, Appl. Nr. 5310/71 (*Ierland t. Verenigd Koninkrijk*), par. 162; zie ook Liefwaard 2008, p. 241.

<sup>76</sup> EHRM 18 januari 1978, Appl. Nr. 5310/71 (*Ierland t. Verenigd Koninkrijk*), par. 162; zie ook Liefwaard 2008, p. 241.

<sup>77</sup> European Court of Human Rights 2022; Kilkelly & Liefwaard 2018, p. 341.

<sup>78</sup> EHRM 13 oktober 2014, Appl. Nrs. 24069/03, 197/04, 6201/06 en 10464/07 (*Öcalan t. Turkije*), par. 107; zie ook: Kilkelly & Liefwaard 2018, p. 341.

<sup>79</sup> EHRM 13 oktober 2014, Appl. Nrs. 24069/03, 197/04, 6201/06 en 10464/07 (*Öcalan t. Turkije*), par. 107; zie ook: Kilkelly & Liefwaard 2018, p. 341-342.

<sup>80</sup> EHRM 10 april 2012, Appl. Nrs. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 en 67354/09 (*Babar Ahmad e.a. t. Verenigd Koninkrijk*), par. 209; EHRM 21 juli 2005, Appl. Nr. 69332/01 (*Rhode. t. Denemarken*), par. 93; zie ook: Tobin 2019, p. 1457.

<sup>81</sup> EHRM 10 april 2012, Appl. Nrs. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 en 67354/09 (*Babar Ahmad e.a. t. Verenigd Koninkrijk*), par. 210; zie ook: Tobin 2019, p. 1457.

opsluiting gepaard moet gaan met procedurele waarborgen die het welzijn van de persoon en de proportionaliteit van de maatregel om elk risico van willekeur te voorkomen.<sup>82</sup> Het Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing heeft benoemd dat elke vorm van isolatie het fysieke en/of geestelijk welzijn in gevaar kan brengen. Daarom moet een dergelijke maatregel hoogst uitzonderlijk zijn en niet langer duren dan strikt noodzakelijk.<sup>83</sup>

## 2.4 Guidelines for the Alternative care of Children, Havana Rules en European Rules

### *2.4.1 Inleiding*

De *Guidelines* zijn een uitwerking van de rechten van kinderen in alternatieve zorg, zoals opgenomen in het IVRK.<sup>84</sup> De *Guidelines* zijn onder andere van toepassing op zorg die wordt geboden in een residentiële omgeving, met inbegrip van particuliere voorzieningen, al dan niet naar aanleiding van administratieve of gerechtelijke maatregelen.<sup>85</sup> Hier valt de gesloten jeugdhulp dan ook onder. De *Havana Rules* en *European Rules* bevatten een uitwerking van artikel 37 IVRK. De *Havana Rules* en *European Rules* hebben betrekking op jeugdigen die van hun vrijheid zijn ontnomen.<sup>86</sup> De *European Rules* benadrukken dat dit iedere vorm van plaatsing in een instelling bij beslissing van een rechterlijke of administratieve autoriteit inhoudt, waaruit de jeugdige niet mag vertrekken.<sup>87</sup> Deze Rules zijn dan ook van toepassing op jeugdigen die in de gesloten jeugdhulp verblijven. De *Guidelines*, *Havana Rules* en *European Rules* zijn – in tegenstelling tot het IVRK (en het EVRM) – niet-bindend. Deze richtlijnen en regels zijn echter wel gezaghebbend en dienen gebruikt te worden voor de interpretatie van de relevante artikelen uit het IVRK.<sup>88</sup>

---

<sup>82</sup> EHRM 10 april 2012, Appl. Nrs. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 en 67354/09 (*Babar Ahmad e.a. t. Verenigd Koninkrijk*), par. 212; zie ook: Tobin 2019, p. 1457.

<sup>83</sup> European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 2008, par. 26; zie ook: Tobin 2019, p. 1457.

<sup>84</sup> United Nations General Assembly 2010, par. 1.

<sup>85</sup> United Nations General Assembly 2010, par. 29 onder b, sub ii.

<sup>86</sup> Verenigde Naties 1990, artikel 11 onder b; Raad van Europa 2008, artikel 21.

<sup>87</sup> Raad van Europa 2008, artikel 21.5.

<sup>88</sup> Liefwaard 2015, p. 237; Van der Zon 2020, p. 345.

#### 2.4.2 *Verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing*

In de *Havana Rules* wordt benadrukt dat alle disciplinaire maatregelen die neerkomen op foltering, wrede, onmenselijke of vernederende vormen van behandeling verboden moeten zijn.<sup>89</sup> In de *Guidelines* worden naast disciplinaire ook gedragsregulerende maatregelen met dezelfde strekking hieraan toegevoegd.<sup>90</sup> Hieronder vallen afzondering of eenzame opsluiting of andere vormen van fysiek of geestelijk geweld die de lichamelijke of geestelijke gezondheid van het kind naar alle waarschijnlijkheid zullen schaden.<sup>91</sup> Ook wordt volgens de *European Rules* eenzame opsluiting in beginsel voor disciplinaire doeleinden uitgesloten.<sup>92</sup>

Volgens de *Havana Rules* mogen andere instrumenten om kinderen in bedwang te houden en te dwingen die niet vernederend of onterend zijn alleen worden gebruikt in uitzonderlijke gevallen, voor de kortst mogelijke duur en wanneer alle andere controlemethoden zijn ingezet en hebben gefaald. Dit dient te zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. Op bevel van de directeur kunnen dergelijke instrumenten worden gebruikt om te voorkomen dat de jeugdige zichzelf verwondt, anderen verwondt of ernstige schade toebrengt aan eigendommen. In dergelijke situaties dient de directeur onmiddellijk medisch en ander relevant personeel te raadplegen en verslag uit te brengen.<sup>93</sup> Daarnaast volgt uit de *European Rules* en *Guidelines* dat het gebruik van dwangmiddelen, geweld en andere disciplinaire maatregelen slechts is toegestaan als ultimum remedium.<sup>94</sup> Dit wordt in de *Guidelines* nog nader gespecificeerd door te stellen dat dwang en beperkingen alleen mogen worden toegepast, wanneer dit strikt noodzakelijk is voor de bescherming van de fysieke of geestelijke integriteit van het kind of anderen. Daarnaast dienen dwang en beperkingen in overeenstemming te zijn met de wet en op een redelijke en op proportionele wijze plaats te vinden waarbij de fundamentele rechten van het kind worden geëerbiedigd.<sup>95</sup> De *European Rules* benoemt dat er ook rekening gehouden moet worden met de pedagogische gevolgen van de maatregel die wordt opgelegd.<sup>96</sup>

---

<sup>89</sup> Verenigde Naties 1990, artikel 67.

<sup>90</sup> United Nations General Assembly 2010, par. 96.

<sup>91</sup> United Nations General Assembly 2010, par. 96; Verenigde Naties 1990, artikel 67.

<sup>92</sup> Raad van Europa 2008, artikel 95.3.

<sup>93</sup> Verenigde Naties 1990, artikel 64.

<sup>94</sup> Raad van Europa 2008, artikel 94.1; United Nations General Assembly 2010, par. 97.

<sup>95</sup> United Nations General Assembly 2010, par. 97.

<sup>96</sup> Raad van Europa 2008, artikel 95.1.

De *European Rules* gaan specifiek in op afzondering in een ‘kalmecel’.<sup>97</sup> Deze maatregel mag als tijdelijk dwangmiddel voor enkele uren worden toegepast en voor maximaal vierentwintig uur. Een arts dient van deze afzondering in kennis te worden gesteld en onmiddellijk toegang te krijgen tot de betrokken jeugdige.<sup>98</sup> Daarnaast mag een jeugdige om beveiligings- of veiligheidsredenen in zeer uitzonderlijke gevallen van anderen worden gescheiden. De aard van de scheiding, de maximale duur en de redenen op grond waarvan deze maatregel kan worden opgelegd moeten worden vastgelegd in nationaal recht.<sup>99</sup> Deze scheiding moet regelmatig opnieuw worden gezien. Een arts dient net als bij de afzondering in kennis gesteld worden en direct toegang te krijgen tot de jeugdige.<sup>100</sup> Ten slotte mag volgens de *European Rules* een kind worden afgezonderd voor disciplinaire doeleinden wanneer andere sancties niet effectief zijn. Deze afzondering geschiedt voor een bepaalde tijd, die zo kort mogelijk moet zijn. Tijdens deze afzondering moet gezorgd worden voor menselijk contact, toegang worden verleend tot boeken en dient elke dag ten minste één uur lichaamsbeweging in de open lucht te worden aangeboden als het weer het toelaat.<sup>101</sup>

## 2.5 Tussenconclusie

Het afzonderen van jeugdigen in de gesloten jeugdhulp kan in strijd zijn met het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, zoals vastgelegd in artikel 37 sub a IVRK, artikel 3 EVRM, de *Guidelines*, de *Havana Rules* en de *European Rules*. Uit dit beschreven internationale kader vloeien ten aanzien van de maatregelen met betrekking tot de volgende punten criteria voort: de inzet, het toezicht en de registratie en de duur. Wat betreft de inzet van de maatregelen heeft het VN-Kinderrechtencomité in het kader van artikel 37 IVRK in zijn *General Comment No. 24* gesteld dat eenzame opsluiting voor kinderen niet mag worden gebruikt en meerdere landen erop gewezen te stoppen met deze praktijk. Deze benadering lijkt te worden gesteund door de *Special Rapporteur on torture and other cruel*, de *Guidelines*, de *Havana Rules* en de *European Rules*. Ook kan worden betoogd dat niet alle vormen van eenzame opsluiting leiden tot een schending van artikel 37 IVRK, omdat gekeken dient te worden naar de

---

<sup>97</sup> Raad van Europa 2008, artikel 91.4.

<sup>98</sup> Raad van Europa 2008, artikel 91.4.

<sup>99</sup> Raad van Europa 2008, artikel 93.1.

<sup>100</sup> Raad van Europa 2008, artikel 93.2.

<sup>101</sup> Raad van Europa 2008, artikel 95.4.

redenen en het effect op de jeugdige van de afzondering. Hierbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen het volledig sociaal en zintuigelijk isoleren of isoleren uit veiligheids-, disciplinaire of beschermingsredenen. Deze opvatting lijkt meer aansluiting te vinden bij de vereisten om te leiden tot schending van artikel 3 EVRM. Het EHRM stelt namelijk een hoge norm om eenzame opsluiting in strijd te laten zijn met artikel 3 EVRM en lijkt hiermee een andere visie te hebben dan het VN-Kinderrechtencomité. Aangezien het VN-Kinderrechtencomité zich toespitst op kinderen, volg ik hierbij de koers van het VN-Kinderrechtencomité. In *General Comment No. 24* van het VN-Kinderrechtencomité, de *Guidelines*, de *Havana Rules* en de *European Rules* kunnen maatregelen van afzondering ook worden gezien als scheiding van een kind, dwangmaatregelen, disciplinaire of gedragsmaatregelen of plaatsing in een 'kalmeercel'. Wat betreft de duur van de maatregelen geldt dat deze zo kort mogelijk moet zijn en dit moet zijn vastgelegd in het nationale recht. Daarbij dienen de maatregelen onder toezicht te staan van een (medische) professional. De vraag is dan ook of de huidige en voorgestelde maatregelen van afzondering als eenzame opsluiting of scheiding van een kind, dwangmaatregelen, disciplinaire of gedragsmaatregelen of plaatsing in een 'kalmeercel' kunnen worden gezien. De huidige en voorgestelde maatregelen van afzondering zullen in het derde en vierde hoofdstuk worden toegelicht.

## **3. Huidig wettelijk kader omtrent afzondering in de gesloten jeugdhulp**

### 3.1 Inleiding

De mogelijkheid om jeugdigen in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp op te nemen is ingevoerd om jeugdigen met zeer zware problematiek binnen de jeugdzorg, waarvan een groot deel de neiging heeft zich aan de benodigde zorg te onttrekken, te helpen.<sup>102</sup> Tijdens het verblijf in de gesloten jeugdhulp kunnen vrijheidsbeperkende maatregelen worden opgelegd. In dit hoofdstuk staat het huidig nationale kader omtrent de afzondering van jeugdigen in de gesloten jeugdhulp centraal. De bepalingen hierover zijn opgenomen in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (hierna: Jw).<sup>103</sup> Allereerst zal aandacht worden besteed aan het wettelijk kader omtrent de machtiging gesloten jeugdhulp. Ook worden de vrijheidsbeperkende maatregelen in het algemeen en de huidige maatregel van afzondering in het bijzonder toegelicht. Tot slot worden de huidige maatregel van afzondering in de praktijk alsook de kritiek hierop uiteengezet.

### 3.2 Machtiging gesloten jeugdhulp

De kinderrechter kan op verzoek een machtiging verlenen om een jeugdige in een gesloten accommodatie te doen opnemen en te doen verblijven.<sup>104</sup> Deze machtiging kan alleen worden verleend indien naar het oordeel van de kinderrechter voldaan is aan de volgende twee noodzakelijkheidsvereisten. Allereerst dient jeugdhulp noodzakelijk te zijn in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren. Daarnaast dient de opneming en het verblijf noodzakelijk te zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.<sup>105</sup> De problemen van de jeugdige moeten niet met

---

<sup>102</sup> *Kamerstukken II* 2005/06, 30 644, nr. 3, p. 1 (MvT).

<sup>103</sup> Wet van 1 maart 2014 inzake regels over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen (Jeugdwet), *Stb.* 2014, 105.

<sup>104</sup> Artikel 6.1.2 lid 1 Jw.

<sup>105</sup> Artikel 6.1.2 lid 2 Jw.

een andere, lichtere, vorm van jeugdhulp op te lossen zijn. Hiervoor is niet vereist dat andere mogelijkheden dan geslotenheid eerst geprobeerd zijn, maar dat deze vormen wel zijn overwogen. Hieruit volgt het ultimum remedium-karakter van gesloten jeugdhulp.<sup>106</sup>

In de gesloten jeugdhulp komen enerzijds jeugdigen terecht die problemen voor anderen veroorzaken en anderzijds jeugdigen die ernstige problemen hebben die worden veroorzaakt door negatieve invloeden van buitenaf.<sup>107</sup> Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan kinderen met agressieproblemen, kinderen die in criminele circuit terecht dreigen te komen, kinderen met alcohol- en drugsproblematiek en kinderen die het slachtoffer zijn van loverboys.<sup>108</sup> Uit jurisprudentie onderzoek van De Jong-De Kruijf volgt dat bij deze jeugdigen vrijwel altijd sprake is van gestapelde problematiek.<sup>109</sup> Daarnaast volgt uit dit onderzoek dat de problemen vaak vanaf jonge leeftijd voorkomen en dat het gezag veelal alleen bij de moeder berust of dat er sprake is van (echt)scheidingsproblematiek.<sup>110</sup> Gesloten jeugdhulp kan nodig zijn als jeugdigen zich niet zelfstandig aan de kwalijke invloeden kunnen onttrekken en daartoe van de buitenwereld moeten worden afgeschermd.<sup>111</sup> Indien deze negatieve beïnvloeding van buitenaf kan worden voorkomen met vrijwillige hulpverlening, dan is gesloten jeugdhulp geen passende maatregel.<sup>112</sup>

De machtiging gesloten jeugdhulp kan voor een minderjarige slechts verleend worden indien de jeugdige onder toezicht is gesteld, de voogdij over de jeugdige berust bij een gecertificeerde instelling of degene die de wettelijke vertegenwoordiger is instemt met opnemings en verblijf.<sup>113</sup> Het verzoek tot een machtiging gesloten jeugdhulp wordt gedaan door het College van burgemeester en wethouders (bij een verzoek van de ouder(s) met gezag), of door de Raad voor de Kinderbescherming, de officier van justitie of de

---

<sup>106</sup> Vlaardingerbroek 2020, Artikel 6.1.2 Jw, aant. 2.

<sup>107</sup> *Kamerstukken II* 2005/06, 30 644, nr. 3, p. 10 (MvT),

<sup>108</sup> *Kamerstukken II* 2005/06, 30 644, nr. 3, p. 9 (MvT), p. 9-10; De Jong-De Kruijf 2019, p. 207-208.

<sup>109</sup> De Jong-De Kruijf 2019, p. 243; zie ook: Hof 's-Gravenhage 31 oktober 2012,

ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ5994, r.o. 11; Rb. Den Haag 18 september 2014,

ECLI:NL:RBDHA:2014:11918; Rb. Den Haag 9 april 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1199.

<sup>110</sup> De Jong-De Kruijf 2019, p. 244; Rb. Zeeland-West Brabant 6 mei 2013, ECLI:NL:RBZWB:2014:3085.

<sup>111</sup> *Kamerstukken II* 2005/06, 30 644, nr. 3, p. 10 (MvT), p. 9-10; De Jong-De Kruijf 2019, p. 209-210; Vlaardingerbroek 2020, Artikel 6.1.2 Jw, aant. 2.

<sup>112</sup> *Kamerstukken II* 2005/06, 30 644, nr. 3, p. 10 (MvT), p. 9-10; De Jong-De Kruijf 2019, p. 210; Vlaardingerbroek 2020, Artikel 6.1.2 Jw, aant. 2.

<sup>113</sup> Artikel 6.1.2 lid 3 Jw; wanneer de machtiging betrekking heeft op een minderjarige die onder toezicht is gesteld, geldt de machtiging als een machtiging bedoeld in artikel 1:265b van het Burgerlijk Wetboek (zie artikel 6.1.2 lid 8 Jw).

gecertificeerde instelling wanneer het betrekking heeft op een minderjarige die een kinderschermingsmaatregel heeft opgelegd gekregen.<sup>114</sup>

Daarnaast kan de machtiging gesloten jeugdhulp alleen worden verleend indien het College van burgemeester en wethouders waar de jeugdige zijn woonplaats heeft of de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert of de voogdij uitoefent, heeft bepaald dat een voorziening op het gebied van jeugdhulp en verblijf niet zijnde verblijf bij een pleegouder nodig is.<sup>115</sup> Hieruit volgt tevens dat de gesloten jeugdhulp een ultimatum-remedium-karakter heeft.<sup>116</sup> Ten slotte behoeft het verzoek tot gesloten jeugdhulp instemming van een gekwalificeerde gedragswetenschapper die de jeugdige met het oog daarop kort tevoren heeft onderzocht.<sup>117</sup>

### 3.3 Het wettelijk kader van de maatregel van afzondering

#### *3.3.1 Inleiding*

Gedurende het verblijf in de gesloten instelling kunnen vrijheidsbeperkende maatregelen worden opgelegd.<sup>118</sup> De maatregelen zijn limitatief opgesomd in de artikelen 6.3.1 tot en met 6.3.5 Jw. Deze maatregelen zijn in te delen in verschillende categorieën, namelijk de beperking van de bewegingsvrijheid (art. 6.3.1 Jw), gedwongen jeugdhulpverleningsprogramma's en/of gedwongen medische behandeling (art. 6.3.2 Jw), de beperking van communicatiemiddelen en/of bezoek (art. 6.3.2 Jw), controlemaatregelen (art. 6.3.3 Jw) en beperkende maatregelen tijdens het vervoer van de jeugdige (art. 6.3.5 Jw). In onderhavig onderzoek zal gefocust worden op de huidige maatregel die ziet op de beperking van de bewegingsvrijheid, namelijk de 'tijdelijke plaatsing in afzondering'.<sup>119</sup>

---

<sup>114</sup> Artikel 6.1.8 lid 1 en 2.

<sup>115</sup> Artikel 6.1.2 lid 5 Jw.

<sup>116</sup> De Jong-De Kruijf 2019, p. 212.

<sup>117</sup> Artikel 6.1.2 lid 6 Jw.

<sup>118</sup> Artikel 6.3.1-6.3.5 Jw.

<sup>119</sup> Artikel 6.3.1 lid 2 sub b Jw.



### 3.3.2 Voorwaarden en duur van vrijheidsbeperkende maatregelen

De vrijheidsbeperkende maatregelen, daaronder dus ook inbegrepen de huidige maatregel van afzondering, kunnen slechts door de jeugdhulpaanbieder toegepast worden voor zover noodzakelijk om de met de jeugdhulp beoogde doelen te bereiken of voor de veiligheid van de jeugdige of anderen.<sup>120</sup> De met de jeugdhulp beoogde doelen bieden de jeugdige de mogelijkheid te ontwikkelen naar zelfstandigheid, gezond en veilig op te groeien en voldoende zelfredzaam te zijn en deel te nemen aan de maatschappij.<sup>121</sup> Vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen een beschermend karakter hebben, wanneer een jeugdige tegen zichzelf wordt beschermd (bijvoorbeeld in gevallen van suïcidale gedachtes) of tegen de negatieve invloed van anderen op de jeugdhulp (bijvoorbeeld in gevallen van loverboyproblematiek).<sup>122</sup>

Vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen in beginsel alleen worden toegepast als deze zijn opgenomen in het hulpverleningsplan.<sup>123</sup> Hierin dient te staan welke maatregelen in welke gevallen en voor welke termijn mogen worden toegepast.<sup>124</sup> Voorafgaand aan het vaststellen van dit hulpverleningsplan wordt overlegd met de ouders of voogd van de jeugdige, maar zij hoeven niet met het hulpverleningsplan in te stemmen.<sup>125</sup> Een gedragswetenschapper moet daarentegen wel toestemming hebben gegeven voordat bepaalde maatregelen kunnen worden opgenomen in het hulpverleningsplan.<sup>126</sup> De gedragswetenschapper moet ervoor zorgen dat de maatregelen zijn gericht op de jeugdige en zijn problematiek en voldaan wordt aan de vereisten van subsidiariteit en proportionaliteit.<sup>127</sup> Opvallend is dat niet wettelijk is vastgelegd dat overleg met de jeugdige moet worden gevoerd over de maatregelen die in het hulpverleningsplan worden opgenomen.<sup>128</sup> Het hulpverleningsplan moet vanwege zijn ingrijpende gevolgen minimaal vier keer per jaar worden geëvalueerd.<sup>129</sup>

---

<sup>120</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 197 en 198.

<sup>121</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198; Vlaardingebroek 2020, Paragraaf 6.3 Jw, inleidende opmerkingen.

<sup>122</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198; Vlaardingebroek 2020, Paragraaf 6.3 Jw, inleidende opmerkingen.

<sup>123</sup> Artikel 6.3.6 lid 1 Jw.

<sup>124</sup> Artikel 6.3.6 lid 3 Jw.

<sup>125</sup> Artikel 6.3.6 lid 2 Jw.

<sup>126</sup> Artikel 6.3.6 lid 2 Jw.

<sup>127</sup> Vlaardingebroek 2020, Artikel 6.3.6 Jw, aant. 2.

<sup>128</sup> Bruning, Van den Brink & Punselie 2020, p. 684; Vlaardingebroek 2020, Artikel 6.3.6 Jw, aant. 1.

<sup>129</sup> Artikel 6.3.6 lid 2 Jw; Vlaardingebroek 2020, Artikel 6.3.6 Jw, aant. 4; *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 203.

Vrijheidsbeperkende maatregelen die niet zijn opgenomen in het hulpverleningsplan kunnen worden toegepast, voor zover dit noodzakelijk is ter overbrugging van tijdelijke noodsituaties.<sup>130</sup> Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een incident binnen de gesloten accommodatie, waarbij een jeugdige agressief is en naar aanleiding hiervan wordt afgezonderd.<sup>131</sup> Binnen 24 uur moet een gekwalificeerde gedragswetenschapper met deze maatregel hebben ingestemd.<sup>132</sup> Indien dit niet gebeurt, moet de toepassing van de maatregel worden beëindigd.<sup>133</sup> De maatregelen mogen in noodsituaties zeven dagen achtereenvolgend worden toegepast.<sup>134</sup> Wanneer de maatregelen structureel nodig lijken te zijn, kan binnen voornoemde termijn het hulpverleningsplan worden aangepast.<sup>135</sup> Het is onduidelijk hoe vaak de huidige maatregel van afzondering in het hulpverleningsplan is opgenomen of in een noodsituatie wordt toegepast, omdat de verplichting tot registratie van toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen ontbreekt. Hierdoor is geen sprake van een effectieve vorm van toezicht.<sup>136</sup>

### *3.3.3. Toelichting plaatsing in afzondering*

Zoals genoemd is het volgens artikel 6.3.1 lid 2 sub b Jw mogelijk dat een jeugdige tijdelijk in afzondering wordt geplaatst. De huidige maatregel van afzondering is volgens de memorie van toelichting een uiterste maatregel, wat betekent dat een jeugdige alleen kan worden afgezonderd wanneer geen minder ingrijpende maatregelen mogelijk zijn.<sup>137</sup> Hierbij kan aan de tijdelijke verwijdering uit de groep of uitsluiting van bepaalde activiteiten gedacht worden.<sup>138</sup> Een jeugdige kan bijvoorbeeld worden afgezonderd wanneer hij binnen de accommodatie bijvoorbeeld bedreigend is naar andere jeugdigen of hulpverleners.<sup>139</sup> De wet stelt geen vereisten aan de ruimte waar de jeugdige wordt afgezonderd. Volgens de memorie van toelichting kan een kind zowel in zijn eigen kamer als in een speciale ruimte worden

---

<sup>130</sup> Artikel 6.3.7 Jw.

<sup>131</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198.

<sup>132</sup> Artikel 6.3.7 Jw.

<sup>133</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 204.

<sup>134</sup> Artikel 6.3.7 Jw.

<sup>135</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 203.

<sup>136</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019, p. 17 en 70.

<sup>137</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198.

<sup>138</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198; Vlaardingerbroek 2020, Artikel 6.3.1 Jw, aant. 2, onder b.

<sup>139</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198; Vlaardingerbroek 2020, Artikel 6.3.1 Jw, aant. 2, onder b.

afgezonderd.<sup>140</sup> Hierin wordt niet ingegaan of de deur van deze ruimte op slot moet zitten. Bij jonge kinderen wordt vereist dat tijdens het afzonderen een personeelslid aanwezig moet zijn. In de memorie van toelichting wordt geen nadere toelichting gegeven op de leeftijd van deze kinderen. De verantwoorde zorg zal de omstandigheden bepalen waaronder afzondering kan plaatsvinden.<sup>141</sup>

### 3.4 De maatregel van afzondering in de praktijk en kritiek hierop

De afgelopen tijd is veel aandacht geweest voor het afzonderen van kinderen in gesloten instellingen.<sup>142</sup> Zo stelt Dahl dat de langdurige afzondering van jeugdigen kan leiden tot het verergeren van psychiatrische aandoeningen en verergering van het gedrag.<sup>143</sup> Daarnaast benoemt Bruning dat het verblijven in de gesloten jeugdhulp voor jeugdigen zeer ingrijpend is en het opleggen van vrijheidsbeperkingen, waaronder het afzonderen van jeugdigen, gedurende het verblijf dit versterken.<sup>144</sup> Naar aanleiding van deze kritieken heeft de toenmalige minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gesteld dat jeugdigen in 2022 niet meer afgezonderd moesten worden. Een verblijf in een isoleercel zou door jeugdigen ervaren kunnen worden als strafmaatregel die traumatisch zou zijn.<sup>145</sup> In diezelfde periode spraken elf gesloten jeugdhulpinstellingen uit dat zij ernaar streefden om gedwongen afzonderen in de toekomst niet of nauwelijks toe te passen.<sup>146</sup> Dit vormde de aanleiding het onderzoeksproject “Ik laat je niet alleen” te starten, uitgevoerd door de Academische Werkplaats Risicojeugd in samenwerking met alle gesloten jeugdhulpinstellingen. Hierin is onderzocht op welke wijze gedwongen afzonderen van jongeren duurzaam kan worden teruggebracht en welke voorwaarden daarvoor nodig zijn.<sup>147</sup> Afzondering zou namelijk geen therapeutische, maar juist negatieve effecten hebben. Jeugdigen ervaren bijvoorbeeld

---

<sup>140</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198; Vlaardingebroek 2020, Artikel 6.3.1 Jw, aant. 2, onder b.

<sup>141</sup> *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198; Vlaardingebroek 2020, Artikel 6.3.1 Jw, aant. 2, onder b.

<sup>142</sup> Het Vergeten Kind 2022, p. 12; Bruning, *FJR* 2018/8; Bhugwandass, *de Volkskrant* 8 februari 2019; Bouma & Huisman, *de Volkskrant* 22 augustus 2019; Bouma & Huisman, *de Volkskrant* 23 augustus 2019.

<sup>143</sup> Dahl, *Jeugd en Co* 2017, p. 3.

<sup>144</sup> Bruning, *FJR* 2018/8.

<sup>145</sup> Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2018, p. 30.

<sup>146</sup> Jeugdzorg Nederland, [jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdzorgplus-zonder-gedwongen-afzonderingen/](http://jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdzorgplus-zonder-gedwongen-afzonderingen/).

<sup>147</sup> Heide e.a. 2019, p. 5.

gevoelens van onrecht, machteloosheid, voelen zich gedenigreed, ervaren angst en kunnen een post-traumatische stress stoornis oplopen.<sup>148</sup>

Het onderzoeksproject “Ik laat je niet alleen” bestaat uit drie etappes waar verschillende onderzoeksrapporten over zijn geschreven. In de rapporten van de eerste twee etappes, die respectievelijk gaan over de periode van oktober 2019 tot en met mei 2019 en juni 2019 tot en met mei 2020, is de definitie van gedwongen afzonderen beschreven en een nulmeting en eerste meting uitgevoerd van gedwongen afzonderen in de gesloten jeugdhulp.<sup>149</sup> Uit het onderzoek volgde dat afzondering plaatsvindt in een isoleer-/separeerruimte, de eigen kamer of een specifiek daartoe ingerichte ruimte (bijvoorbeeld een prikkelarme ruimte). Op basis van literatuuronderzoek werd duidelijk dat een eenduidige definitie van gedwongen afzonderen ontbrak.<sup>150</sup> Voor het onderzoek werd in de eerste etappe als definitie gekozen: “Gedwongen afzonderen betreft het tegen de wil van de jongere plaatsen in een ruimte die hij of zij niet mag of kan verlaten.”<sup>151</sup> In de eerste etappe is ervoor gekozen dat een ruimte die niet is afgesloten onder gedwongen afzondering valt, net als het niet mogen verlaten van een ruimte.<sup>152</sup> In de tweede etappe werd met deze brede definitie ingestemd.<sup>153</sup> Ook is hierbij sprake van gedwongen afzondering als een jongere tegen de wil op de eigen kamer wordt geplaatst en de deur van deze kamer open is.<sup>154</sup> In het onderzoeksrapport van de tweede etappe komt tevens aan bod welke alternatieven er zijn voor afzondering. Deze alternatieven zijn opgedeeld in verschillende categorieën, namelijk: methoden om medewerkers te trainen gedwongen afzonderen te voorkomen, activiteiten in het kader van spanningsreductie (zoals sporten, naar buiten gaan of koken), inzet van (extra) personeel met als doel gedwongen afzonderen te voorkomen, inzet van fysieke ruimtes waar jongeren vrijwillig heen kunnen om gedwongen afzonderen te voorkomen en overige alternatieven, zoals emotie regulatie training voor jongen, het betrekken van ouders/verzorgers of een (herstel)gesprek tussen de jeugdige en een medewerker.<sup>155</sup>

---

<sup>148</sup> De Heide e.a. 2019, p. 11.

<sup>149</sup> Van Dorp e.a. 2021, p. 1.

<sup>150</sup> Heide e.a. 2019, p. 11.

<sup>151</sup> Heide e.a. 2019, p. 18.

<sup>152</sup> Heide e.a. 2019, p. 18.

<sup>153</sup> Van Dorp e.a. 2020, p. 25.

<sup>154</sup> Van Dorp e.a. 2020, p. 25.

<sup>155</sup> Van Dorp e.a. 2020, p. 29-32.

Uit het eindrapport van “Ik laat je niet alleen” van 2021 is gebleken dat nog steeds gebruik wordt gemaakt van de isoleercellen.<sup>156</sup> Er heeft een afname van het aantal gedwongen afzonderingen plaatsgevonden, waarschijnlijk door de activiteiten die de instellingen hebben ondernomen om gedwongen afzondering te beperken.<sup>157</sup> De tijdsduur van gedwongen afzondering is niet veranderd en bij afzondering vanwege agressie is de gemiddelde tijdsduur zelfs toegenomen.<sup>158</sup> Daarnaast is er nog geen verandering te zien in het type ruimte waarin de gedwongen afzonderingen plaatsvinden.<sup>159</sup> Het aantal isoleer-/separeerruimtes neemt af, doordat bepaalde gesloten jeugdhulp locaties zijn gesloten en/of gekozen hebben bepaalde isoleer- of separeerruimtes te sluiten.<sup>160</sup> Bij een bezoek op 17 januari jongstleden aan de gesloten jeugdhulpinstelling de Koppeling in Amsterdam vertelde Frederique Coelman, directeur van deze gesloten jeugdhulpinstelling, dat de Koppeling sinds oktober 2019 geen gebruik meer maakt van de isoleerruimtes en het aantal incidenten daar is afgenomen vanwege de omslag van het repressieve naar liefdevolle klimaat in deze gesloten instelling.<sup>161</sup>

Defence for Children heeft in 2019 tevens een onderzoek verricht naar de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen in zorginstellingen voor kinderen.<sup>162</sup> Dit onderzoek bestond uit het bestuderen van juridische documenten en literatuur en de afname van interviews met zestien kinderen uit jeugdhulpinstellingen en professionals uit het werkveld.<sup>163</sup> Uit het onderzoek is gebleken dat een uniforme definitie van verschillende vrijheidsbeperkende maatregelen ontbreekt, waardoor onduidelijkheid bestaat over het geoorloofd toepassen van de maatregelen.<sup>164</sup> Defence for Children stelt dan ook dat er een uniforme definitie van vrijheidsbeperkende maatregelen in de wet- of regelgeving moet worden opgenomen waarbij de duur van de vrijheidsbeperkende maatregelen en de wijze waarop die worden uitgevoerd, nader worden gespecificeerd.<sup>165</sup> Daarnaast dient er een registratieplicht te komen voor de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen.<sup>166</sup> De isoleerruimtes lijken sneller gebruikt te worden indien deze zich dichtbij de groepen

---

<sup>156</sup> Van Dorp e.a. 2021.

<sup>157</sup> Van Dorp e.a. 2021, p. 47.

<sup>158</sup> Van Dorp e.a. 2021, p. 47.

<sup>159</sup> Van Dorp e.a. 2021, p. 29.

<sup>160</sup> Van Dorp e.a. 2021, p. 47.

<sup>161</sup> Zie ook: Bouma & Huisman, *de Volkskrant* 22 augustus 2019.

<sup>162</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019.

<sup>163</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019, p. 14-15.

<sup>164</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019, p. 70.

<sup>165</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019, p. 72.

<sup>166</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019, p. 72.

bevinden.<sup>167</sup> Naar aanleiding van dit onderzoek adviseerde Defence for Children de isoleerruimtes af te schaffen.<sup>168</sup>

Daarnaast heeft de Branches Gespecialiseerde Zorg een actieplan opgesteld voor de best passende zorg voor kwetsbare jongeren, waarin onder andere geadviseerd wordt gedwongen afzonderingen naar nul terug te dringen. Om dit te realiseren dient er betere ondersteuning te worden gegeven en zo nodig behandeling in de thuissituatie te worden ingezet. Hoe eerder wordt ingegrepen, hoe kleiner de kans dat kinderen naar de gesloten jeudghulpinstelling gaan waar zij afgezonderd kunnen worden.<sup>169</sup>

Uit het meest recente onderzoek van Het Vergeten Kind uit 2022 blijkt bovendien dat vele kinderen nog steeds worden geïsoleerd.<sup>170</sup> Zo bracht 78% van de onderzochte jongeren tijd door in een isoleercel. Onbekend is bij hoeveel procent dit in het hulpverleningsplan stond. Van deze 78% werd 38% dagelijks of wekelijks naar een isoleercel gebracht.<sup>171</sup> Als redenen voor het isoleren worden in dit onderzoek mentale problemen, zoals paniekaanvallen, zelfbeschadigingen of suïcidale gedachten genoemd. De afzondering werkte hierbij averechts, doordat deze jeugdigen alleen waren met hun gedachten.<sup>172</sup> In andere situaties werden jeugdigen naar een isoleercel gebracht voor straf, wanneer zij iets verkeerd hadden gezegd, agressief waren of niet meewerkten met de begeleiders. Voor jeugdigen die dagelijks of wekelijks werden geïsoleerd, worden in het rapport geen andere redenen dan bovenstaande genoemd. Er zijn ook gevallen waarbij jeugdigen al bij binnenkomst in een gesloten instelling werden geïsoleerd.<sup>173</sup> Daarnaast werd 89% van de onderzochte kinderen weleens opgesloten in de eigen kamer. Van deze kinderen werd 68% dagelijks of wekelijks op de kamer opgesloten. Dit gebeurde als straf, ter bescherming, gedurende de overdracht van hulpverleners aan elkaar of wanneer hulpverleners administratieve werkzaamheden moesten verrichten.<sup>174</sup>

---

<sup>167</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019, p. 70 en 72.

<sup>168</sup> Berger, de Groot van Embden & Huls 2019, p. 7.

<sup>169</sup> Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd 2019, p. 23-24.

<sup>170</sup> Het Vergeten Kind 2022.

<sup>171</sup> Het Vergeten Kind 2022, p. 12.

<sup>172</sup> Het Vergeten Kind 2022, p. 12.

<sup>173</sup> Het Vergeten Kind 2022, p. 12.

<sup>174</sup> Het Vergeten Kind 2022, p. 12.

### 3.5 Tussenconclusie

Tijdens het verblijf in de gesloten instelling kunnen vrijheidsbeperkende maatregelen worden opgelegd, waaronder de huidige maatregel van afzondering. Aan de ruimte waar deze afzondering plaatsvindt, zijn in de wet geen nadere eisen gesteld. In de praktijk blijkt dat de afzondering zowel kan plaatsvinden op de eigen kamer, in een aparte separeer-/isoleerruimte of in een andere ruimte. Volgens het onderzoeksrapport van het project “Ik laat je niet alleen” is ook sprake van afzondering als de kamer niet mag worden verlaten of de kamerdeur niet op slot zit. Gelet op de psychische klachten die afzondering teweeg kan brengen, is het positief dat uit het eindrapport van “Ik laat je niet alleen” een afname is te zien in het aantal keer dat jeugdigen worden afgezonderd en verschillende gesloten instellingen de isoleercellen hebben opgeheven. Feitelijk vindt er echter nog steeds geen registratie plaats van het afzonderen in de gesloten jeugdhulpinstellingen. Daarbij kunnen jeugdigen nog steeds worden afgezonderd, ook in andere ruimtes dan isoleercellen, en daarmee is het streven naar nul afzonderingen nog niet behaald.

## 4. Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp

### 4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de twee vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering uit de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp (hierna: het Wetsvoorstel) centraal staan. Het Wetsvoorstel is op 14 oktober 2021 ingediend bij de Eerste Kamer en heeft als doel de rechtspositie van jeugdigen in gesloten accommodaties te verbeteren.<sup>175</sup> Aanleiding hiervoor was de thematische wetsevaluatie over de gedwongen zorg van ZonMw met als conclusie dat de rechtspositie van jeugdigen in gesloten instellingen (gesloten jeugdhulp en justitiële jeugdinrichtingen) onvolledig en verschillend is geregeld.<sup>176</sup> In het Wetsvoorstel wordt gestreefd naar het zoveel mogelijk voorkomen van vrijheidsbeperking van jeugdigen. Interessant is om te zien dat met het Wetsvoorstel meer bewustwording hierover wordt gekweekt voor de jeugdhulpaanbieder, omdat deze een beleidsplan moet opstellen gericht op het terugdringen en voorkomen van de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen en het zoeken naar alternatieven op basis van vrijwilligheid.<sup>177</sup> De doelstelling om vrijheidsbeperking terug te dringen komt voort uit de maatschappelijke onrust over het afzonderen van jeugdigen in separatie- of isoleerruimtes.<sup>178</sup> Vrijheidsbeperkende maatregelen mogen alleen worden aangewend, wanneer dat noodzakelijk en proportioneel is en er geen alternatieven zijn.<sup>179</sup> De doelen voor de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen zijn uitgebreid in het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige Jeugdwet (hierna: Jw). Een vrijheidsbeperkende maatregel mag volgens het Wetsvoorstel niet langer alleen worden opgelegd wanneer deze gericht is op het waarborgen van de veiligheid van een jeugdige of anderen of op het bereiken van de in het hulpverleningsplan opgenomen doelen, maar ook indien de maatregel ziet op het afwenden van gevaar voor de gezondheid van een jeugdige of anderen.<sup>180</sup> Daarbij is in het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige Jw toegevoegd dat wanneer een vrijheidsbeperkende maatregel in een noodsituatie wordt

---

<sup>175</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 2.

<sup>176</sup> Legemaate e.a. 2014, p. 355 en 359.

<sup>177</sup> Artikel 6.3.1.3 Wetsvoorstel. Dit wetsartikel zal niet nader worden besproken in het hoofdstuk, omdat het voornamelijk betrekking heeft op bewustwording van de jeugdhulpaanbieder en het de vraag is hoeveel invloed dit heeft op de jeugdigen.

<sup>178</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 4; Dahl, *de Correspondent* 2017; EenVandaag, [eenvandaag.avrotros.nl/item/jeugdpsychiaters-slaan-alarm-over-isoleren-kinderen-jeugdzorg/](https://www.eenvandaag.avrotros.nl/item/jeugdpsychiaters-slaan-alarm-over-isoleren-kinderen-jeugdzorg/); zie ook: *Handelingen II* 2017/18, nr. 513; *Handelingen II* 2017/18, nr. 1809.

<sup>179</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 2.

<sup>180</sup> Artikel 6.3.1.1 lid 2 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 28.



aangewend, dit noodzakelijk dient te zijn gelet op de veiligheid en de gezondheid van een jeugdige, de veiligheid in de gesloten accommodatie of de bescherming van anderen in de accommodatie.<sup>181</sup> Een nieuwe vrijheidsbeperkende maatregel ten opzichte van de huidige Jw is ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’.<sup>182</sup> In het Wetsvoorstel is de vrijheidsbeperkende maatregel 'tijdelijke plaatsing in afzondering' vervangen door 'insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte'.<sup>183</sup> Allereerst zal worden ingegaan op het ‘nee-tenzij beginsel’ dat is opgenomen in het Wetsvoorstel. Vervolgens zullen de hierboven genoemde vrijheidsbeperkende maatregelen uit het Wetsvoorstel uiteengezet worden. Daarnaast slotte zal het toezicht op de voorgestelde maatregelen en de registratie hiervan worden toegelicht. Ten slotte zal de duur van de voorgestelde maatregelen uiteengezet worden. In dit hoofdstuk worden slechts de gewijzigde punten ten aanzien van de huidige Jw toegelicht.

## 4.2 Maatregelen die zien op plaatsing in een afzonderlijke ruimte

### *4.2.1 ‘Nee-tenzij beginsel’*

Een wijziging ten opzichte van de huidige Jw is dat volgens het Wetsvoorstel een vrijheidsbeperkende maatregel niet mag worden toegepast, tenzij aan drie voorwaarden is voldaan.<sup>184</sup> Hiermee wordt het ‘nee, tenzij-beginsel’ op vergelijkbare wijze doorgevoerd als in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (hierna: Wvggz) en de Wet zorg en dwang (hierna: Wzd). Allereerst moeten er voor de jeugdige, gelet op het beoogde doel, geen minder bezwarende alternatieven zijn (subsidiariteit). Daarnaast dient de maatregel, gelet op het beoogde doel, evenredig te zijn (proportionaliteit). Ten derde moet redelijkerwijs te verwachten zijn dat de maatregel effectief is.<sup>185</sup>

---

<sup>181</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 3 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 28; zie voor bespreking van de noodsituatie paragraaf 3.3.2.

<sup>182</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 1 sub e Wetsvoorstel.

<sup>183</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 9; zie artikel 6.3.1 lid 2 sub b Jw en artikel 6.3.2.2. lid 1 sub f Wetsvoorstel.

<sup>184</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 1 Wetsvoorstel.

<sup>185</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 1 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 28.

#### 4.2.2 De vrijheidsbeperkende maatregelen

In artikel 6.3.2.2 Wetsvoorstel zijn zes maatregelen opgenomen waarmee de bewegingsvrijheid van een jeugdige gedurende het verblijf in de gesloten accommodatie kan worden beperkt. In onderhavig onderzoek zullen alleen de vijfde en zesde voorgestelde maatregel worden besproken, omdat deze maatregelen zien op afzondering. De vijfde maatregel behelst de ‘verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’.<sup>186</sup> De zesde maatregel houdt ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ in.<sup>187</sup> Deze maatregel is in de plaats gekomen voor de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’, zoals opgenomen in de Jw.<sup>188</sup> Met de term ‘insluiting’ wordt aangesloten bij de terminologie uit de Wvggz en Wzd.<sup>189</sup> Volgens de memorie van toelichting bij het Wetsvoorstel houdt een veilige verblijfsruimte voor de jeugdige een vriendelijke en prikkelarme ruimte in. Insluiten wordt gedefinieerd als het bevinden van een jeugdige in een afgesloten verblijfsruimte, waarin geen hulpverleners fysiek aanwezig zijn en de jeugdige deze ruimte niet op eigen initiatief kan verlaten.<sup>190</sup> In de huidige Jw wordt niet nader gespecificeerd of de deur dicht moet zitten en de jeugdige de ruimte dus kan verlaten.<sup>191</sup> Bij de voorbereiding van het Wetsvoorstel is gebleken dat het niet wenselijk is kinderen in de eigen kamer in te sluiten, omdat deze kamers regelmatig volledig leeggehaald zouden moeten worden voor de veiligheid van de jeugdige. Het leeghalen van de eigen kamer is een inbreuk op de privacy van de jeugdige en hierdoor zou die kamer ook niet meer als veilige plek aanvoelen.<sup>192</sup> Dit is een verschil met de huidige Jw waarin het wel mogelijk is om kinderen in de eigen kamer af te zonderen.<sup>193</sup> Daarnaast was bij de voorbereiding van het Wetsvoorstel vraag naar prikkelarme kamers of ruimtes, waar een jongere op eigen verzoek heen kan. Dit valt weliswaar niet onder een vrijheidsbeperkende maatregel, omdat de jeugdige het verblijf hier zelf kan beëindigen.<sup>194</sup>

---

<sup>186</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 1 sub e Wetsvoorstel.

<sup>187</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 1 sub f Wetsvoorstel.

<sup>188</sup> Artikel 6.3.1 lid 2 sub c Jw.

<sup>189</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 9.

<sup>190</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 31.

<sup>191</sup> Zie paragraaf 3.3.3.

<sup>192</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 9-10.

<sup>193</sup> Zie paragraaf 3.3.3; *Kamerstukken II* 2012/13, 33684, nr. 3 (MvT), p. 198; Vlaardingebroek 2020, Artikel 6.3.1 Jw, aant. 2, onder b.

<sup>194</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 10.

Een verandering ten opzichte van de huidige Jw is dat de voorgestelde maatregel van insluiting van jeugdigen niet meer in het hulpverleningsplan kan worden opgenomen, maar slechts in een noodsituatie aan jeugdigen van twaalf jaar of ouder kan worden opgelegd.<sup>195</sup> De andere voorgestelde maatregelen, waaronder de maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’, mogen wel worden opgelegd aan jeugdigen onder de twaalf jaar en kunnen zowel in het hulpverleningsplan worden opgenomen als in een noodsituatie worden toegepast.<sup>196</sup>

Bij algemene maatregel van bestuur zullen regels worden gesteld over de verblijfsruimte en over de wijze waarop contact wordt gehouden tussen de jeugdige en een medewerker van de jeugdhulpaanbieder.<sup>197</sup> De memorie van toelichting stelt dat hiermee een volledige afzondering zoals nu nog mogelijk is op basis van de Jw niet meer toegestaan is. De traditionele separeerruimtes, kale ruimtes met alleen een matras en een deken en (soms) een toilet, moeten plaats maken voor kindvriendelijke alternatieven, de zogeheten comfortrooms of intensive care units.<sup>198</sup> Daarnaast worden nadere regels vastgelegd bij algemene maatregel van bestuur over de wijze waarop en de voorwaarden waaronder de voorgestelde maatregelen worden toegepast.<sup>199</sup>

#### *4.2.3 Toezicht en registratie*

De termijn voor instemming van een gekwalificeerde gedragswetenschapper bij een maatregel ter afwijking van een noodsituatie is in het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige Jw verkort.<sup>200</sup> In de huidige Jw dient een gekwalificeerde gedragswetenschapper binnen vierentwintig uur na aanvang van een maatregel ter afwijking van een noodsituatie in te stemmen. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen verschillende maatregelen.<sup>201</sup> In het Wetsvoorstel is opgenomen dat indien de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de

---

<sup>195</sup> Zie artikelen 6.3.7 jo. 6.3.1 lid 2 sub b Jw en artikelen 6.3.2.2 lid 2 jo. 6.3.2.2 lid 1 sub f jo. 6.3.1.2 lid 3 Wetsvoorstel.

<sup>196</sup> Zie artikel 6.3.1.2 lid 2 en 3 jo. artikel 6.3.2.2 lid 2 Wetsvoorstel.

<sup>197</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 31.

<sup>198</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 10 en 31-32.

<sup>199</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 7 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 29.

<sup>200</sup> Zie artikel 6.3.7 Jw en artikel 6.3.1.2 lid 5 Wetsvoorstel.

<sup>201</sup> Artikel 6.3.7 Jw.

kamer of die ruimte af te sluiten' ter afwending van een noodsituatie niet binnen twaalf uur kan worden beëindigd voor de voortzetting van een maatregel de instemming van een gekwalificeerde gedragswetenschapper is vereist.<sup>202</sup> In het geval van de voorgestelde maatregel 'insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte' beoordeelt een gekwalificeerde gedragswetenschapper zo spoedig mogelijk, in plaats van na twaalf uur, of de insluiting noodzakelijk en geschikt is om de noodsituatie af te wenden.<sup>203</sup> In het Wetsvoorstel is geen maximale tijd opgenomen waarbinnen de gekwalificeerde gedragswetenschapper de jongere dient te zien. Voor alle voorgestelde maatregelen geldt dat wanneer de gekwalificeerde gedragswetenschapper oordeelt dat de maatregel niet noodzakelijk en geschikt is om de noodsituatie af te wenden, de maatregel onmiddellijk moet worden beëindigd.<sup>204</sup> Daarnaast geldt dat wanneer de voorgestelde maatregel 'de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten' in het hulpverleningsplan is opgenomen, slechts bij het opstellen van het hulpverleningsplan een gekwalificeerde gedragswetenschapper is betrokken en niet bij het moment van toepassing van de maatregel.<sup>205</sup>

Een nieuw wetsartikel ten aanzien van de huidige Jw is artikel 6.3.1.4 lid 1 Wetsvoorstel. Hierin is opgenomen dat de jeugdhulpverantwoordelijke zich op de hoogte moet stellen van de actuele toestand van de betrokken jeugdige voordat hij een beslissing neemt over het toepassen van een voorgestelde maatregel. Hieruit kan volgen dat overleg met de arts of gedragswetenschapper nodig is.<sup>206</sup> Daarnaast moet de jeugdhulpverantwoordelijke voor zover mogelijk de voorgenomen beslissing met de betrokken jeugdige hebben besproken in een voor die jeugdige begrijpelijke en toegankelijke taal. Hierdoor zal de jeugdige niet worden overvallen door een bepaald ingrijpen.<sup>207</sup> Aan deze twee voorwaarden hoeft niet te worden voldaan in geval van een noodsituatie, waarvan in de praktijk vaak sprake van zal zijn wanneer een jeugdige in afzondering wordt geplaatst.<sup>208</sup> Een andere toevoeging in het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige Jw is dat een beslissing tot het toepassen van een voorgestelde maatregel schriftelijk en gemotiveerd moet worden vastgelegd.<sup>209</sup> Deze

---

<sup>202</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 5 Wetsvoorstel.

<sup>203</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 3 Wetsvoorstel.

<sup>204</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 5 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 29; Artikel 6.3.2.2 lid 3 Wetsvoorstel.

<sup>205</sup> Artikel 6.2.10 lid 2 Wetsvoorstel.

<sup>206</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 30.

<sup>207</sup> Artikel 6.3.1.4 lid 1 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 30.

<sup>208</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 4; *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 28 en 30.

<sup>209</sup> Artikel 6.3.1.4 lid 2 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT), p. 30.

registratie is van belang om daarmee meer inzicht te krijgen wanneer de voorgestelde maatregelen worden toegepast en of dit volgens de voorgeschreven gronden en wijzen is gebeurd.<sup>210</sup>

#### *4.2.4 Duur van vrijheidsbeperkende maatregelen*

Een wijziging in het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige Jw is dat er onderscheid wordt gemaakt in de duur van de maatregelen afhankelijk van of deze in een noodsituatie worden toegepast of in het hulpverleningsplan zijn opgenomen. In de huidige Jw mogen alle maatregelen ten hoogste gedurende zeven opeenvolgende dagen worden toegepast.<sup>211</sup> In het Wetsvoorstel mag een maatregel in geval van een noodsituatie ten hoogste gedurende drie opeenvolgende dagen worden toegepast.<sup>212</sup> Indien de betreffende maatregel in het hulpverleningsplan is opgenomen en wordt toegepast, hanteert het Wetsvoorstel hiervoor net als de huidige Jw geen maximale duur. In het hulpverleningsplan moet de termijn dat een maatregel kan worden toegepast wel worden opgenomen.<sup>213</sup> Voor de besproken voorgestelde maatregelen heeft dit de volgende gevolgen wat betreft de duur. De voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’, die slechts mag worden toegepast in een noodsituatie, mag ten hoogste drie opeenvolgende dagen duren.<sup>214</sup> Indien de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ in een noodsituatie wordt toegepast, mag deze maatregel ook ten hoogste drie opeenvolgende dagen duren.<sup>215</sup> Wanneer de jeugdhulpverantwoordelijke van oordeel is dat het noodzakelijk is om deze voorgestelde maatregel na drie dagen voort te zetten, moet worden overwogen de maatregel op te nemen in het hulpverleningsplan van de jeugdige.<sup>216</sup> Indien de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ in het

---

<sup>210</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 30.

<sup>211</sup> Artikel 6.3.7 Jw.

<sup>212</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 4 Wetsvoorstel.

<sup>213</sup> Artikel 6.2.10 Wetsvoorstel.

<sup>214</sup> Zie artikel 6.3.2.2. lid 2 Wetsvoorstel en artikel 6.3.1.2 lid 4 Wetsvoorstel.

<sup>215</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 4 Wetsvoorstel.

<sup>216</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 6 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 29; deze mogelijkheid geldt niet voor de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’, omdat deze maatregel slechts in noodsituaties kan worden toegepast en niet kan worden opgenomen in het hulpverleningsplan (zie artikel 6.3.2.2 lid 2 Wetsvoorstel).

hulpverleningsplan is opgenomen, geldt voor de toepassing hiervan geen voorgeschreven maximale termijn.

Een toevoeging in het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige Jw is dat de jeugdige voorafgaand aan de toepassing van de voorgestelde maatregelen, zoals vastgelegd in artikel 6.3.2.2 lid 1 sub b tot en met f, worden geïnformeerd over de duur ervan in voor de jeugdige begrijpelijke bewoordingen.<sup>217</sup>

### 4.3 Tussenconclusie

In het Wetsvoorstel is het ‘nee-tenzij beginsel’ opgenomen. Dit beginsel houdt in dat een vrijheidsbeperkende maatregel niet mag worden toegepast, tenzij aan drie voorwaarden is voldaan. In het Wetsvoorstel is een nieuwe vrijheidsbeperkende maatregel opgenomen, namelijk ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten. Volgens de memorie van toelichting wordt dit niet gezien als insluiting, omdat de jeugdige de ruimte op eigen initiatief kan verlaten. Daarnaast is de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ vervangen door de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’. Het doel hiervan is dat traditioneel separeren hiermee verleden tijd zou zijn. De vraag is hoe deze ruimte er precies uit komt te zien, omdat nadere regels bij algemene maatregel van bestuur worden gesteld. Een verandering ten opzichte van de huidige Jw is dat de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ niet meer in het hulpverleningsplan mag worden opgenomen, maar alleen in noodsituaties en aan jeugdigen vanaf twaalf jaar mag worden opgelegd, terwijl deze vereisten voor de voorgestelde maatregel ‘verplicht tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ niet gelden. Een andere wijziging ten opzichte van de huidige Jw is dat een gekwalificeerde gedragswetenschapper in een noodsituatie na twaalf uur in plaats van binnen vierentwintig uur moet instemmen met voortzetting van de voorgestelde maatregel. Bij de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ dient dit zelfs zo snel mogelijk te gebeuren. Een toevoeging in het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige Jw is dat, behalve wanneer sprake is van een noodsituatie, toezicht gehouden moet worden over

---

<sup>217</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 5 Wetsvoorstel; *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 3 (MvT), p. 32.

de betrokken jeugdige en dat de voorgenomen beslissing met de jeugdige moet worden besproken. Daarnaast dient deze beslissing op schrift te worden vastgelegd. Ten slotte kunnen is de maximale termijn van een vrijheidsbeperkende maatregel gewijzigd. In de huidige Jw mogen alle maatregelen ten hoogste zeven dagen duren en in het Wetsvoorstel is deze termijn in noodsituaties verkort naar drie dagen. Net als in de huidige Jw is in het Wetsvoorstel geen maximale termijn opgenomen indien de maatregel in het hulpverleningsplan is opgenomen.

## 5. Analyse

### 5.1 Inleiding

In het onderhavige hoofdstuk zal bekeken worden hoe de vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering, zoals opgenomen in de huidige Jeugdwet (hierna: Jw) en de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp (hierna: het Wetsvoorstel), zich verhouden tot het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Hierbij zal worden ingegaan op de inzet, het toezicht op, de registratie en de duur van de maatregelen, omdat over deze criteria specifieke vereisten voortvloeien uit het internationale kader. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het internationale kader, zoals uiteengezet in hoofdstuk 2, en het huidige nationale kader en het Wetsvoorstel, zoals toegelicht in hoofdstukken 3 en 4. Tevens zijn in dit hoofdstuk kritieken op het Wetsvoorstel uit de consultatiefase en van fracties uit de Tweede Kamer tijdens een bespreking van het Wetsvoorstel verwerkt.

### 5.2 Inzet van de maatregelen

#### *5.2.1 Eenzame opsluiting*

De vraag dient te worden gesteld of de huidige en voorgestelde maatregelen bestempeld kunnen worden als eenzame opsluiting. Gedurende de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ verblijft de jeugdige zonder hulpverlener in een ruimte en is er geen contact onderling. Mijns inziens kan dit gezien worden als eenzame opsluiting. Aangezien bij de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ bij algemene maatregel van bestuur regels worden gesteld over de wijze waarop contact wordt gehouden met de jeugdige is onduidelijk of sprake is van eenzame opsluiting.<sup>218</sup> Bij de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ wordt de jeugdige enerzijds verplicht om in de ruimte te verblijven, maar anderzijds wordt die ruimte niet afgesloten. Indien een consequentie wordt verbonden aan het verlaten van de ruimte, vraagt

---

<sup>218</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 4 Wetsvoorstel.



het AKJ zich af of de jeugdige daadwerkelijk de kamer kan verlaten.<sup>219</sup> Daarnaast stelt Defence for Children de vraag hoe deze voorgestelde maatregel er in de praktijk uit zal zien en of dit geen verkapte manier van insluiting gaat worden door bijvoorbeeld voor de deur te gaan staan of een voet tegen de deur te houden.<sup>220</sup> Ook is er in het Wetsvoorstel niets opgenomen over de wijze waarop contact wordt gehouden tussen de jeugdige en de hulpverlener wanneer de jeugdige tijdelijk in een ruimte of de eigen kamer is geplaatst. Indien de jeugdige in praktijk in de ruimte niet kan verlaten, is hierbij naar mijn mening ook sprake van eenzame opsluiting. Wanneer de jeugdige de ruimte wel zou mogen verlaten, is dit niet het geval, maar kan de vraag worden gesteld wat de relevantie is van deze maatregel.

De huidige en eventueel ook de voorgestelde maatregelen zouden kunnen leiden tot een schending van artikel 19 IVRK, waarbij eenzame opsluiting of het plaatsen van een jeugdige in de isoleercel als geestelijk geweld worden gezien.<sup>221</sup> Met betrekking tot de vraag of dit ook strijdigheid oplevert met artikel 37 IVRK, waarin het verbod op foltering of op andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing is vastgelegd, verschillen de opvattingen. Enerzijds wordt betoogd dat gekeken dient te worden naar de redenen van eenzame opsluiting, maar anderzijds wordt geoordeeld dat eenzame opsluiting hoe dan ook strijdig is met artikel 37 IVRK.<sup>222</sup> Zoals genoemd sluit ik mij aan bij de opvatting van het VN-Kinderrechtencomité die stelt dat eenzame opsluiting niet mag worden gebruikt voor een jeugdige.<sup>223</sup>

In de *Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (hierna: *Havana Rules*) en in *General Comment No. 24* komt naar voren dat alle disciplinaire maatregelen die neerkomen op foltering, wrede, onmenselijke of vernederende vormen van behandeling verboden moeten worden. Hieronder vallen maatregelen van afzondering, eenzame opsluiting en of enige andere straf die de lichamelijke of geestelijke gezondheid in gevaar kan brengen.<sup>224</sup> In de *Guidelines for the Alternative care of Children* (hierna: *Guidelines*), worden naast disciplinaire maatregelen ook gedragsregulerende maatregelen genoemd.<sup>225</sup>

---

<sup>219</sup> AKJ 2020, p. 20.

<sup>220</sup> DFC 2020, p. 15.

<sup>221</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 13*, 2011, par. 21, sub f.

<sup>222</sup> Zie onder andere: Clayton & Tomlinson, par. 8.114; Van Bueren 1995, p. 224; United Nations General Assembly 2015, par. 44.

<sup>223</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h.

<sup>224</sup> Verenigde Naties 1990, artikel 67; VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder g.

<sup>225</sup> United Nations General Assembly 2010, par. 96.

Daarbij volgt uit de *European Rules for Juvenile Offenders Subject to Sanctions or Measures* (hierna: *European Rules*) dat eenzame opsluiting als disciplinaire maatregel in beginsel niet is toegestaan.<sup>226</sup> De besproken vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen hier dus onder vallen, indien deze maatregelen kunnen worden gezien als disciplinaire of gedragsregulende maatregelen. In de huidige Jw mogen vrijheidsbeperkende maatregelen slechts worden ingezet om de veiligheid van een jeugdige of anderen te waarborgen en de beoogde doelen van de jeugdhulp te bereiken.<sup>227</sup> In het Wetsvoorstel wordt hieraan toegevoegd dat de maatregelen ook kunnen worden ingezet om de veiligheid van een jeugdige of anderen te waarborgen.<sup>228</sup> Hier komen de disciplinaire doeleinden niet naar voren, hoewel uit het onderzoek van het Vergeten Kind volgt dat jeugdigen ook als straf worden geïsoleerd.<sup>229</sup> Tevens kunnen jeugdigen zoals eerder benoemd afzondering ervaren als strafmaatregel.<sup>230</sup> Indien een vrijheidsbeperkende maatregel wordt ingezet om een opgenomen doel uit het hulpverleningsplan te bereiken, kan dit mijns inziens afhankelijk van het doel als gedragsregulerende maatregel worden gezien. Het hangt dus af van de omstandigheden of de huidige en voorgestelde maatregelen als disciplinaire of gedragsmaatregelen kunnen worden gezien en daarmee in strijd zijn met de *Havana Rules*, de *Guidelines* en de *European Rules*.

Hoewel het EHRM geen uitspraken heeft gedaan over jeugdigen, komen in jurisprudentie verschillende eisen naar voren om te oordelen of sprake is van een schending van artikel 3 EVRM. Het EHRM lijkt hierbij een hoge drempel te stellen voor een schending. Bij de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ kan wellicht worden gesproken van een volledige zintuigelijke en sociale isolatie. Tijdens de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ zal hier geen sprake van zijn, omdat er contact met de jeugdige onderhouden zal worden. Bij de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ is het onduidelijk of de jeugdige de ruimte mag verlaten en in hoeverre dan ook sprake is van isolatie. Indien de jeugdige tijdens de afzondering geen contact kan hebben met anderen jeugdigen leidt dit volgens het EHRM niet tot onmenselijke behandeling of bestraffing wanneer dit om veiligheids-, disciplinaire of beschermende

---

<sup>226</sup> Raad van Europa 2008, artikel 95.3.

<sup>227</sup> Artikel 6.3.1 Jw.

<sup>228</sup> Artikel 6.3.1.1 lid 2 Wetsvoorstel.

<sup>229</sup> Het Vergeten Kind 2022, p. 12.

<sup>230</sup> Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2018, p. 30; zie paragraaf 3.4.

redenen is.<sup>231</sup> Zoals reeds benoemd zullen de huidige en voorgestelde maatregelen onder andere uit veiligheid en bescherming worden ingezet. De huidige en voorgestelde maatregelen lijken dan ook geen inbreuk te maken op artikel 3 EVRM.

### 5.2.2 Scheiding van een kind en gebruik van dwangmaatregelen

De huidige en voorgestelde maatregelen kunnen ook worden gezien als het scheiden van een kind of als dwangmaatregelen. Volgens het VN-Kinderrechtencomité mag de scheiding van een kind alleen als uiterst redmiddel worden ingezet voor de bescherming van het kind of voor anderen.<sup>232</sup> De *European Rules* voegen hier nog aan toe dat een kind mag worden gescheiden om beveiligings- of veiligheidsredenen.<sup>233</sup> Hoewel in de huidige Jw ook is opgenomen dat de maatregelen onder andere vanwege veiligheids- en beschermingsredenen mogen worden toegepast, is in het Wetsvoorstel toegevoegd dat een vrijheidsbeperkende maatregel alleen mag worden ingezet als er geen minder bezwarende alternatieven zijn. De voorgestelde maatregelen lijken dan ook beter aan deze vereisten te voldoen dan de huidige maatregel.

Daarnaast mogen volgens het VN-Kinderrechtencomité en de *Havana Rules* dwangmaatregelen alleen worden toegepast wanneer de jeugdige een onmiddellijk gevaar voor zichzelf of anderen vormt of ernstige schade toebrengt aan eigendommen. Ook dienen alle andere manieren van controle te zijn uitgeput.<sup>234</sup> Om bovenstaande redenen lijken de huidige en voorgestelde maatregelen aan dit eerste vereiste te voldoen. Daarnaast is zowel in de huidige Jw als in het Wetsvoorstel niet opgenomen dat alle andere manieren van controle uitgeput moeten zijn, dus hieraan voldoen de maatregelen niet. De *European Rules* voegen hieraan toe dat rekening moet worden gehouden met de pedagogische gevolgen van de dwangmaatregelen.<sup>235</sup> Dit wordt zowel in de huidige Jw als in het Wetsvoorstel niet expliciet vermeld.

---

<sup>231</sup> EHRM 13 oktober 2014, Appl. Nrs. 24069/03, 197/04, 6201/06 en 10464/07 (*Öcalan t. Turkije*), par. 107.

<sup>232</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h.

<sup>233</sup> Raad van Europa 2008, artikel 93.1.

<sup>234</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder f; Verenigde Naties 1990, artikel 64.

<sup>235</sup> Raad van Europa 2008, artikel 95.1.

### 5.3 Toezicht en registratie

Wanneer de maatregelen van afzondering worden gezien als de scheiding van een kind of als disciplinaire of gedragsmaatregelen, moet dit volgens het VN-Kinderrechtencomité in aanwezigheid of onder toezicht van een daartoe opgeleid personeelslid.<sup>236</sup> Volgens de *European Rules* moet een arts hier in kennis van worden gesteld en direct toegang krijgen tot de jeugdige.<sup>237</sup> Indien de maatregelen van afzondering worden gezien als dwangmiddelen, moet dit volgens het VN-Kinderrechtencomité onder directe en voortdurende controle staan van een medische en/of psychologische professional.<sup>238</sup> Volgens de *Havana Rules* moet de directeur in die situatie onmiddellijk medisch en ander relevant personeel raadplegen en verslag uitbrengen.<sup>239</sup>

Indien de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ in een noodsituatie wordt opgelegd, dient binnen vierentwintig uren een gekwalificeerde gedragswetenschapper te worden betrokken.<sup>240</sup> Wanneer deze maatregel in het hulpverleningsplan is opgenomen, is hierover geen bepaling in de huidige Jw opgenomen. De voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ kan slechts in een noodsituatie worden toegepast en hierbij dient een gekwalificeerde gedragswetenschapper zo spoedig mogelijk te oordelen of de insluiting noodzakelijk en geschikt is om de noodsituatie af te wenden.<sup>241</sup> Deze maatregel staat dan ook onder controle van een medische en/of psychologische professional. Dit is een vooruitgang ten opzichte van de huidige Jw gelet op het internationale kader.<sup>242</sup> Zowel in de huidige Jw als in het Wetsvoorstel is echter bij deze maatregelen niet vastgelegd dat een arts direct toegang moet krijgen tot de jeugdige en dat de jeugdige voortdurend wordt gecontroleerd door een medische en/of psychologische professional.

Indien in een noodsituatie de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af

---

<sup>236</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h.

<sup>237</sup> Raad van Europa 2008, artikel 91.4.

<sup>238</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder f.

<sup>239</sup> Verenigde Naties 1990, artikel 64.

<sup>240</sup> Artikel 6.3.7 Jw.

<sup>241</sup> Artikel 6.3.2.2 lid 3 Wetsvoorstel.

<sup>242</sup> Artikel 6.3.7 Jw.

te sluiten' wordt ingezet, wordt pas na twaalf uur de gekwalificeerde gedragswetenschapper betrokken, indien gewenst is de maatregel voort te zetten na die periode.<sup>243</sup> Deze maatregel staat dus wel onder controle van een medische/psychologische professional, maar deze professional wordt niet direct geïnformeerd. Daarbij is in het Wetsvoorstel ook bij deze maatregel niet opgenomen dat de jeugdige voortdurend wordt gecontroleerd door een medische en/of psychologische professional. Bovendien krijgt een arts geen directe toegang tot het kind. Wanneer deze voorgestelde maatregel is opgenomen in het hulpverleningsplan, wordt hier vooraf mee ingestemd door een gekwalificeerde gedragswetenschapper.<sup>244</sup> Op het moment van inzetten van de voorgestelde maatregel is daardoor geen instemming meer vereist en wordt er dan ook geen medische en/of psychologische professional bij betrokken.

Volgens het VN-Kinderrechtencomité dienen de redenen van afzondering en de termijn hiervan te worden geregistreerd.<sup>245</sup> In de huidige Jw is over de registratie van de maatregel van afzondering niets opgenomen. Gelet op het internationale kader is het een vooruitgang dat volgens het Wetsvoorstel de beslissing tot het toepassen van een vrijheidsbeperkende maatregel gemotiveerd op schrift dient vastgelegd te worden.<sup>246</sup> Hoewel zowel in de huidige Jw als in het Wetsvoorstel is opgenomen voor welke duur de maatregelen in noodsituaties mogen worden opgelegd, is niet vastgelegd dat elke keer dat een jeugdige wordt afgezonderd de termijn hiervan geregistreerd moet worden.

#### 5.4 Duur van vrijheidsbeperkende maatregelen

Wanneer de maatregelen van afzondering gezien worden als scheiding van een kind, dwangmiddelen, disciplinaire of gedragsmaatregelen, moet dit volgens het VN-Kinderrechtencomité en de *Havana Rules* voor de kortst mogelijke duur.<sup>247</sup> Dit dient ook te zijn vastgelegd in het nationale recht.<sup>248</sup> Volgens de *European Rules* moet ook de maximale duur daarin zijn vastgelegd.<sup>249</sup> De maatregelen van afzondering kunnen ook worden gezien

---

<sup>243</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 5 Wetsvoorstel.

<sup>244</sup> Artikel 6.2.10 lid 2 Wetsvoorstel.

<sup>245</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h.

<sup>246</sup> Artikel 6.3.1.4 lid 2 Wetsvoorstel.

<sup>247</sup> VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24*, 2019, par. 95, onder h; Verenigde Naties 1990, artikel 64.

<sup>248</sup> Verenigde Naties 1990, artikel 64.

<sup>249</sup> Raad van Europa 2008, artikel 93.1.

als afzondering in een ‘kalmecerel’, zoals genoemd in de *European Rules*. Deze maatregel mag voor maximaal vierentwintig uren worden toegepast.<sup>250</sup>

De huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ mag in een noodsituatie ten hoogste zeven dagen worden toegepast en kan daarnaast in het hulpverleningsplan worden opgenomen. In het Wetsvoorstel kan de huidige maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ alleen in een noodsituatie voor maximaal drie dagen worden toegepast.<sup>251</sup> Hiermee is de termijn verkort en gelet op het vereiste volgens het internationale kader een zo kort mogelijke termijn te hanteren is dat een voortuitgang. In de huidige Jw en het Wetsvoorstel staat echter niet expliciet dat de maatregel zo kort mogelijk moet worden toegepast. Volgens Defence for Children en de Kinderombudsman wordt de in het Wetsvoorstel gehanteerde termijn als te lang gezien.<sup>252</sup> De Afdeling advisering van de Raad van State adviseert aan te sluiten bij de termijnen zoals die gelden in de Beginselenwet Justitiële Jeugdinstellingen (hierna: Bjj).<sup>253</sup> Volgens de Bjj mag een afzondering in beginsel maximaal één dag duren wanneer een jeugdige jonger is dan zestien jaar, en maximaal twee dagen wanneer een jeugdige ouder is dan zestien jaar.<sup>254</sup> In reactie hierop stelt de voormalige Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna: VWS) dat de maatregel van insluiten in het Wetsvoorstel wordt beperkt tot noodsituaties, in tegenstelling tot deze maatregel in de Bjj.<sup>255</sup> In de Bjj kan deze maatregel namelijk ook als ordemaatregel of disciplinaire maatregel worden ingezet. Daarbij stelt de voormalige Staatssecretaris van VWS dat wanneer de afzondering volgens de Bjj wordt verlengd de termijn voor jeugdigen vanaf zestien jaar vier dagen kan zijn. De termijn van drie dagen in noodsituaties, zoals opgenomen in het Wetsvoorstel, komt overeen met de termijn die is gesteld in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (hierna: Wvggz). De voormalige Staatssecretaris van VWS benoemt dat aangesloten dient te worden bij deze termijn, omdat zowel het Wetsvoorstel als de Wvggz betrekking heeft op verplichte zorg en er geen verschillende termijnen moeten worden gesteld voor soortgelijke handelingen.<sup>256</sup> De GroenLinks-fractie

---

<sup>250</sup> Raad van Europa 2008, artikel 91.4.

<sup>251</sup> Artikel 6.3.7 Jw en artikel 6.3.1.2 lid 4 Wetsvoorstel.

<sup>252</sup> DFC 2020, p. 13; Kinderombudsman 2020, p. 12.

<sup>253</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 4, p. 4.

<sup>254</sup> Artikel 25 lid 1 Bjj. Deze termijnen mogen één keer worden verlengd, respectievelijk met één dag en twee dagen; *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 4, p. 4.

<sup>255</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 4, p. 4.

<sup>256</sup> *Kamerstukken II 2021/22*, 35942, nr. 4, p. 4-5.

reageert hierop dat het onvoldoende onderbouwd is waarom wordt aangesloten bij de Wvvgz, omdat bij andere onderwerpen in het Wetsvoorstel dit niet het geval is.<sup>257</sup>

De huidige maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ kan, naast dat deze maatregel mag worden ingezet in noodsituaties, ook worden opgenomen in het hulpverleningsplan.<sup>258</sup> In het hulpverleningsplan is de termijn vastgelegd dat de maatregel kan worden toegepast, maar in het Wetsvoorstel staat geen maximale duur genoemd voor deze specifieke maatregel.<sup>259</sup> In het Wetsvoorstel staat slechts dat deze maatregel ‘tijdelijk’ mag worden ingezet, maar niet dat de maatregel zo kort mogelijk moet duren. Dit is in strijd met het internationale recht waarin de verplichting staat zowel de zo kort mogelijke duur als de maximale duur in het nationale recht op te nemen. Voor de huidige en voorgestelde maatregelen geldt daarnaast dat zij niet voldoen aan de maximale termijn van vierentwintig uur wanneer dit wordt gezien als afzondering in een ‘kalmeercel’.

## 5.5 Tussenconclusie

Uit de analyse volgt dat de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ als eenzame opsluiting kan worden gezien en dat dit bij de voorgestelde maatregelen onduidelijk is. Dit is afhankelijk van de uitwerking van deze maatregelen bij algemene maatregel van bestuur en in de praktijk. Indien de voorgestelde maatregelen als scheiding van het kind, dwangmaatregelen, disciplinaire of gedragsmaatregelen of plaatsing in een ‘kalmeercel’ worden gezien, is er ten opzichte van de huidige maatregel vooruitgang geboekt op het gebied van het toezicht op, de registratie en de duur van de maatregelen. In sommige gevallen wordt een gekwalificeerde gedragswetenschapper sneller betrokken. Daarnaast worden voorgestelde maatregelen van afzondering geregistreerd wanneer deze worden toegepast, terwijl dit bij de huidige maatregel niet het geval is. Ook kunnen de voorgestelde maatregelen in het geval van een noodsituatie ten opzichte van de huidige maatregel minder lang worden toegepast. Duidelijk is dat er een stap is gezet, maar dat er nog punten zijn waarbij vraagtekens gezet kunnen worden in het licht van het internationale kinderrechtenkader.

---

<sup>257</sup> *Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 5, p. 9.

<sup>258</sup> Artikel 6.3.1.2 lid 2 en 3 Wetsvoorstel.

<sup>259</sup> Artikel 6.2.10 lid 1 sub d Wetsvoorstel.

## 6. Conclusie en aanbevelingen

### 6.1 Conclusie

In de inleiding blijkt dat in de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp (hierna: het Wetsvoorstel) een nieuwe vrijheidsbeperkende maatregel is opgenomen die kan worden ingezet tijdens het verblijf in de gesloten jeugdhulp, inhoudende ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’. Daarnaast is de maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ uit de huidige Jeugdwet (hierna: Jw) gewijzigd naar de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’. De vraag is of deze huidige en voorgestelde maatregelen in lijn zijn met het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing, zoals vastgelegd in artikel 37 sub a IVRK, artikel 3 EVRM, de *Guidelines for the Alternative care of Children* (hierna: *Guidelines*), de *Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (hierna: *Havana Rules*) en de *European Rules for Juvenile Offenders Subject to Sanctions or Measures* (hierna: *European Rules*).

In dit onderzoek stond dan ook de volgende onderzoeksvraag centraal: *In hoeverre wordt de rechtspositie van jeugdigen bij vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering in de gesloten jeugdhulp verbeterd in de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp ten opzichte van de huidige wettelijke regeling in het licht van het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing?*

Uit het internationale kinderrechtenskader zijn over de volgende punten criteria naar voren gekomen ten aanzien van de maatregelen: de inzet, het toezicht en de registratie en de duur. Maatregelen van afzondering kunnen gezien worden als eenzame opsluiting, scheiding van het kind, disciplinaire of gedragsmaatregelen, dwangmaatregelen of plaatsing in een ‘kalmeercel’. De meningen zijn verdeeld of eenzame opsluiting per definitie in strijd is met artikel 37 IVRK. Het VN-Kinderrechtencomité stelt in *General Comment No. 24* dat dit het geval is en daarom sprake zou zijn van schending van het folteringsverbod. Mijns inziens kan deze opvatting gevolgd worden, aangezien het VN-Kinderrechtencomité op jeugdigen is toegespitst. Hoewel het EHRM geen jurisprudentie heeft met betrekking tot kinderen die worden afgezonderd, lijkt de drempel voor schending van artikel 3 EVRM wat betreft



eenzame opsluiting hoger dan voor de bepalingen uit het IVRK. Vanuit het internationale kader lijkt meer ruimte te zijn voor maatregelen van afzondering indien deze gezien worden als disciplinaire of gedragsmaatregelen, scheiding van het kind, dwangmaatregelen of plaatsing in een ‘kalmeercel’. Hierbij dient te worden voldaan aan de voorwaarden voor het toezicht, de registratie en de duur volgens *General Comment No. 24* van het VN-Kinderrechtencomité, de *Guidelines*, de *Havana Rules* en de *European Rules*. Hieruit volgt dat afzondering dient plaats te vinden onder toezicht van een psychologische/medische professional met de verplichting een arts toegang te verlenen tot de jeugdige. Tevens moeten de redenen en de termijn van afzondering te worden geregistreerd. Ook dienen de maatregelen van afzondering voor een zo kort mogelijke duur te worden toegepast en moet dit worden vastgelegd in het nationale recht, evenals de maximale duur van de maatregelen. Indien de maatregelen van afzondering als plaatsing in een ‘kalmeercel’ worden gezien, mag dit voor maximaal vierentwintig uren worden toegepast.

Mijns inziens kan de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ worden gezien als eenzame opsluiting, aangezien in de huidige Jw geen bepalingen zijn opgenomen over het contact dat met de jeugdige wordt onderhouden gedurende de afzondering. Of ditzelfde geldt voor de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ hangt af op welke wijze bij algemene maatregel van bestuur het contact tussen de jeugdige en hulpverlener geregeld zal worden. Bij de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ dient duidelijk gemaakt te worden of de jeugdige de ruimte kan verlaten. Mocht dit niet het geval zijn, ontbreekt een bepaling over contact met de jeugdige tijdens de afzondering. Op dit moment kan dan ook nog niet geconcludeerd worden of voorgestelde maatregelen in strijd zijn met het folteringsverbod.

De huidige en voorgestelde maatregelen kunnen daarnaast gezien worden als scheiding van het kind, disciplinaire of gedragsmaatregelen, dwangmaatregelen of plaatsing in een ‘kalmeercel’. Gelet op de internationale vereisten omtrent het toezicht, de registratie en de duur zijn de voorgestelde maatregelen een verbetering ten opzichte van de huidige maatregel, maar er zijn ook verbeterpunten. Met betrekking tot het toezicht wordt bij de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’ de gekwalificeerde gedragswetenschapper namelijk zo snel mogelijk betrokken in plaats van binnen vierentwintig uur, zoals bij de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’

het geval was. Indien de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ in een noodsituatie wordt toegepast, wordt er na twaalf uren een gekwalificeerde gedragswetenschapper betrokken. Wanneer deze maatregel in het hulpverleningsplan is opgenomen, wordt hierbij alleen voorafgaand een professional bij betrokken, maar niet tijdens het toepassen van de maatregel. Bij alle voorgestelde maatregelen krijgt een arts geen directe toegang tot de jeugdige. Gelet op het internationale kinderrechtenskader is een verbetering ten opzichte van de huidige Jw dat in het Wetsvoorstel de verplichting van registratie van de maatregelen van afzondering is opgenomen.

Daarnaast is een positieve wijziging conform het internationale vereiste de duur te minimaliseren dat de voorgestelde maatregelen in noodsituaties voor maximaal drie dagen opgelegd mogen worden in plaats van zeven dagen, zoals bij de huidige maatregel ‘tijdelijke plaatsing in afzondering’ het geval was. Opmerkelijk is dat wanneer de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ in het hulpverleningsplan is opgenomen, hiervoor geen maximale duur in het Wetsvoorstel is opgenomen hetgeen strijdig is met het internationale kinderrechtenskader. Deze strijdigheid geldt eveneens voor het ontbreken van een bepaling in de huidige Jw als in het Wetsvoorstel dat de maatregelen voor een zo kort mogelijk duur moeten worden toegepast. Indien de huidige en voorgestelde maatregelen als plaatsing in een ‘kalmeercel’ gezien zouden worden, zou dit voor maximaal vierentwintig uur zijn toegestaan. De termijnen van de huidige en voorgestelde maatregelen dienen dan ingekort te worden.

Geconcludeerd kan worden dat de rechtspositie van jeugdigen bij vrijheidsbeperkende maatregelen die zien op afzondering in de gesloten jeugdhulp verbeterd wordt in de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp ten opzichte van de huidige wettelijke regeling in het licht van het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, maar dat er nog ruimte is voor verbetering.

## 6.2 Aanbevelingen

Na beantwoording van de onderzoeksvraag formuleer ik een aantal concrete aanbevelingen die aanknopingspunten kunnen bieden voor de wetgever.

De eerste aanbeveling vloeit voort uit de wens alle Jasons in de gesloten jeugdzorg te behoeden voor het oplopen van psychische schade ten gevolge van afzondering.

1. Haal de voorgestelde maatregelen ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ en ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’, zoals opgenomen in artikel 6.3.2.2. lid 1 sub e en f Wetsvoorstel, uit het Wetsvoorstel.

De overige aanbevelingen zien op de situatie dat de wetgever beslist de voorgestelde maatregelen in het Wetsvoorstel te behouden, omdat het streven naar nul afzonderingen momenteel als onhaalbaar wordt beschouwd.

2. De voorgestelde maatregelen dienen nader te worden uitgewerkt zodat voorkomen wordt dat er sprake is van eenzame opsluiting. Dit betekent dat in het Wetsvoorstel dient te worden uitgewerkt op welke wijze contact wordt gehouden met de jeugdige gedurende de afzondering bij de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’. Daarnaast dient in het Wetsvoorstel toegelicht te worden of bij de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ de jeugdige de ruimte überhaupt mag verlaten. Indien dit niet het geval is, dient een bepaling omtrent het onderhouden van contact met de jeugdige te worden opgenomen.
3. Indien de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ in een noodsituatie wordt toegepast, moet net als bij de voorgestelde maatregel ‘insluiting in een afzonderlijke en veilige verblijfsruimte’, een gekwalificeerde gedragswetenschapper zo snel mogelijk – in plaats van na twaalf uur – worden betrokken. Indien deze voorgestelde maatregel in het hulpverleningsplan

is opgenomen, moet niet alleen bij de vaststelling van het hulpverleningsplan, maar ook op het moment van toepassen van de maatregel een gekwalificeerde gedragswetenschapper worden betrokken.

4. Bij beide voorgestelde maatregelen dient te worden vastgelegd dat deze voor de kortst mogelijke duur mogen worden toegepast. Indien de voorgestelde maatregel ‘de verplichting tijdelijk in de eigen kamer of in een afzonderlijke verblijfsruimte te verblijven zonder de kamer of die ruimte af te sluiten’ in het hulpverleningsplan is opgenomen moet een algemene maximale duur in het Wetsvoorstel worden opgenomen.

Ten slotte doe ik de volgende aanbeveling voor vervolgonderzoek:

5. Beschrijf de maatregelen van afzondering zoals deze zijn opgenomen in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, de Wet zorg en dwang, de Beginselenwet Justitiële Jeugdinstellingen en de Jw en maak een overzicht van de inzet, het toezicht en de registratie en de duur van de maatregelen van afzondering bij deze verschillende wetten. Vergelijk de mogelijke overeenkomsten en verschillen inzake de inzet, het toezicht en de registratie en de duur van de maatregelen van afzondering tussen de voornoemde wetten en het huidige Wetsvoorstel. Onderbouw zorgvuldig en rationeel de keuzes die worden gemaakt in het huidige Wetsvoorstel, met het oog op het verbod op foltering of op een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.

# Literatuurlijst

## Literatuur

### **AKJ 2020**

AKJ, 'Reactie consultatie op conceptwetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstellingen', Amsterdam: 2020.

### **Barkhuysen & Van Emmerik 2005**

T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik, 'De eigendomsbescherming van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM en het Nederlands burgerlijk recht: Het Straatsburgse perspectief', in: T. Barkhuysen, M.L. van Emmerik, H.D. Ploeger (red.), *De eigendomsbescherming van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM en het Nederlandse burgerlijk recht. Preadviezen/ Vereniging voor Burgerlijk Recht*, Deventer: Kluwer 2005.

### **Barkhuysen, Van Emmerik & Loof 2000**

T. Barkhuysen, M.L. van Emmerik & J.P. Loof, '50 jaar EVRM en het Nederlandse staats- en bestuursrecht', in: R.A. Lawson, E. Myjer (red.), *50 jaar EVRM*, NJCM Bulletin 2000.

### **Uit Beijerse, FJR 2016/9**

J. uit Beijerse, 'Jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen en jeugdzorgplus: gescheiden, maar ook een andere rechtspositie, *FJR* 2016/9.

### **Berger, de Groot van Embden & Huls 2019**

M. Berger, J. De Groot van Embden & E. Huls, *Uithuisgeplaatst. En dan? Een onderzoek naar de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen in zorginstellingen in Nederland*, Defence for Children 2019.

### **Bhugwandass, de Volkskrant 8 februari 2019**

J. Bhugwandass, 'Sluit depressieve kinderen niet op, maar geef ze liefde', *de Volkskrant* 8 februari 2019.

**Bouma & Huisman, de Volkskrant 22 augustus 2019**

K. Bouma & C. Huisman, 'Hoe de jeugdzorg de isoleercel overbodig probeert te maken', *de Volkskrant* 22 augustus 2019.

**Bouma & Huisman, de Volkskrant 23 augustus 2019**

K. Bouma & C. Huisman, 'Kinderen in gesloten jeugdzorg te vaak opgesloten', *de Volkskrant* 23 augustus 2019.

**Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd 2019**

Actieplan van de brancheorganisaties Jeugdzorg NL, GGZ NL, VOBC en VGN, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, het Nederlands Jeugd Instituut, beroepsorganisaties NIP, NVvP, NVO, BPSW en het ministerie van VWS, *De best passende zorg voor kwetsbare jongeren*, 25 maart 2019.

**Bruning, FJR 2018/8**

M.R. Bruning, 'Gesloten jeugdhulp en isoleercel', *FJR* 2018/8.

**Bruning, Van den Brink & Punselie 2020**

M.R. Bruning, Y.N. van den Brink & E.C.C. Punselie, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2020.

**Bruning, Klep & Punselie 2020**

M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraak*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

**Clayton & Tomlinson**

R. Clayton & H. Tomlinson, *The Law of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press 2009.

**Dahl, Jeugd en Co 2017**

I. Dahl, 'Isolarecel omstreden, maar vaak gebruikt', *Jeugd en Co* 2017, Volume 11/4.

### **Dahl, de Correspondent 2017**

I. Dahl, 'Zo belanden honderden kinderen per jaar in de isoleercel', *de Correspondent* 2017.

### **DFC 2020**

DFC, 'Reactie consultatie op conceptwetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstanties', Leiden: 2020.

### **Doek 2020**

J.E. Doek, 'General Comments van het VN-Comité voor de rechten van het kind: betekenis voor de praktijk', in: M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraak*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

### **Van Dorp e.a. 2020**

*Eindrapport etappe 2. "Ik laat je niet alleen". Een gezamenlijk onderzoeksproject naar het verminderen van gedwongen afzonderen in JeugdzorgPlus*, Academische Werkplaats Risicojeugd: 2020.

### **Van Dorp e.a. 2021**

Van Dorp e.a., *Eindrapport etappe 3. "Ik laat je niet alleen". Een gezamenlijk onderzoeksproject naar het verminderen van gedwongen afzonderen in JeugdzorgPlus*, Academische Werkplaats Risicojeugd: 2021.

### **Duurvoort, de Volkskrant 1 december 2021**

H. Duurvoort, 'Stop met het opsluiten van kinderen als misdadigers in een absurd systeem', *de Volkskrant* 1 december 2021.

### **EenVandaag, [eenvandaag.avrotros.nl/item/jeugdpsychiaters-slaan-alarm-over-isoleren-kinderen-jeugdzorg/](https://eenvandaag.avrotros.nl/item/jeugdpsychiaters-slaan-alarm-over-isoleren-kinderen-jeugdzorg/)**

EenVandaag, 'Jeugdpsychiaters slaan alarm over isoleren kinderen jeugdzorg', [eenvandaag.avrotros.nl/item/jeugdpsychiaters-slaan-alarm-over-isoleren-kinderen-jeugdzorg/](https://eenvandaag.avrotros.nl/item/jeugdpsychiaters-slaan-alarm-over-isoleren-kinderen-jeugdzorg/).

**European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 2008**

European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, *18th General Report on the CPT's Activities*, 18 September 2008.

**European Court of Human Rights 2022**

European Court of Human Rights, *Guide on Article 3 of the European Convention on Human Rights. Prohibition of torture*, 2022.

**Expex 2020**

Expex, 'Reactie consultatie op conceptwetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstanties', 2020.

**Fortuin, NRC 22 november 2021.**

A. Fortuin, 'Hoe de veerkrachtige Jason strijdt voor een betere jeugdzorg', *NRC 22 november 2021*.

**Friele e.a. 2018**

R.D. Friele e.a., *Eerste evaluatie Jeugdwet. Na de transitie nu de transformatie*, Den Haag: ZonMw 2018.

**De Heide e.a. 2019**

B. de Heide e.a., *"Ik laat je niet alleen". Een gezamenlijk onderzoeksproject naar het verminderen van gedwongen afzonderen in JeugdzorgPlus*, Academische Werkplaats Risicojeugd 2019.

**Hodgkin & Newell 2007**

R. Hodgkin & P. Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneve: United Nations Children's Fund (UNICEF) 2007.

**Hogeschool Leiden 2020**

Hogeschool Leiden, 'Reactie consultatie op conceptwetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstanties', Leiden: 2020.



### **Jeugdzorg Nederland, [jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdzorgplus-zonder-gedwongen-afzonderingen/](https://jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdzorgplus-zonder-gedwongen-afzonderingen/)**

JeugdzorgNederland, 'Ambitie Jeugdzorg Nederland: Jeugdzorg(Plus) zonder gedwongen afzonderingen', [jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdzorgplus-zonder-gedwongen-afzonderingen/](https://jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdzorgplus-zonder-gedwongen-afzonderingen/).

### **Jeugdzorg Nederland 2021**

Jeugdzorg Nederland, *JeugdzorgPlus. Plaatsings- en uitstroomgegevens 2021*.

### **De Jong-De Kruijf 2019**

M.P. de Jong-de Kruijf, *Legitimiteit en rechtswaarborgen bij gesloten plaatsingen van kinderen. De externe rechtspositie van kinderen in gesloten jeugdhulp gezien vanuit kinder- en mensenrechten* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom Juridisch 2019.

### **De Jong-de Kruijf 2020**

M. de Jong-de Kruijf, 'Weet ik veel! Kinderen over hun informatiepositie bij een procedure die leidt tot een gesloten uithuisplaatsing', in: M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraak*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

### **Kilkelly & Liefwaard 2018**

U. Kilkelly & T. Liefwaard (red.), *International Human Rights of Children*, Singapore: Springer Singapore 2018.

### **Kinderombudsman 2020**

Kinderombudsman, 'Reactie consultatie op conceptwetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstituten', Den Haag: 2020.

### **Kinderrechten.nl, [kinderrechten.nl/voorbereiding-5de-ngo-rapportage-aankinderrechtencomite/#:~:text=De%20zogenoemde%20'Concluding%20Observations%20and,hets%20VN%2DKinderrechtenverdrag%20in%20Nederland.](https://kinderrechten.nl/voorbereiding-5de-ngo-rapportage-aankinderrechtencomite/#:~:text=De%20zogenoemde%20'Concluding%20Observations%20and,hets%20VN%2DKinderrechtenverdrag%20in%20Nederland.)**

Kinderrechten.nl, '5e ngo-rapportage aan Kinderrechtencomité', [kinderrechten.nl/voorbereiding-5de-ngo-rapportage](https://kinderrechten.nl/voorbereiding-5de-ngo-rapportage)



### **Tobin 2019**

J. Tobin (red.), *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*, Oxford: Oxford University Press 2019.

### **United Nations General Assembly 2015**

United Nations General Assembly, *Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (A/HRC/28/68)*, 5 maart 2015.

### **United Nations Human Rights - High Commissioner Human Rights, indicators.ohchr.org**

United Nations Human Rights - High Commissioner Human Rights, 'Convention on the Rights of the Child', indicators.ohchr.org.

### **Het Vergeten Kind, hetvergetenkind.nl/week-van-het-vergeten-kind/2022/jason**

Het Vergeten Kind, 'Onschuldig opgesloten: hoe de gesloten jeugdzorg kinderen traumatiseert', hetvergetenkind.nl/week-van-het-vergeten-kind/2022/jason.

### **Het Vergeten Kind 2022**

Het Vergeten Kind, "*Ik ben het niet waard, dus droppen ze mij maar hier*". Een onderzoek naar de ervaringen van jongeren in en na de gesloten jeugdzorg, 2022.

### **Vlaardingerbroek 2020**

P. Vlaardingerbroek, 'Commentaar op Hoofdstuk 6 Jw', in: M.J.C. Koens en A.P.J.M. Vonken (red.) *Tekst & Commentaar Personen- en Familierecht*, Deventer: Kluwer 2020.

### **Van der Zon 2020**

K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen. Een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020.

Internationaal

**Raad van Europa 2008**

Raad van Europa, Recommendation on the *European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures* (CM/Rec(2008)11), 5 november 2008.

**United Nations General Assembly 2010**

United Nations General Assembly, *Guidelines for the Alternative Care of Children* (A/RES/64/142), 24 februari 2010.

**Verenigde Naties 1990**

Verenigde Naties, United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty (UN GA A/resolution/45/113), 14 december 1990 (*Havana Rules*).

**VN-Kinderrechtencomité 2011**

VN-Kinderrechtencomité, *Concluding observations on the fourth periodic report of Denmark* (CRC/C/DNK/4), 7 april 2011.

**VN-Kinderrechtencomité 29 oktober 2013**

VN-Kinderrechtencomité, *Concluding observations on the combined third and fourth periodic reports of Luxembourg* (CRC/C/LUX/3-4), 29 oktober 2013.

**VN-Kinderrechtencomité 14 juni 2013**

VN-Kinderrechtencomité, *Concluding observations on the combined third and fourth periodic reports of Armenia* (CRC/C/ARM/3-4), 14 juni 2013.

**VN-Kinderrechtencomité 2015**

VN-Kinderrechtencomité, *Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden* (CRC/C/SWE/5), 6 maart 2015.

### **VN-Kinderrechtencomité 2022**

VN-Kinderrechtencomité, *Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of the Netherlands* (CRC/C/NLD/CO/5-6), 16 februari 2022.

### **VN-Kinderrechtencomité, General Comment No. 5, 2003**

VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 5: General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (arts. 4, 42 and 44, para. 6)* (CRC/C/GC/5), 27 november 2003.

### **VN-Kinderrechtencomité, General Comment No. 13, 2011**

VN-Kinderrechtencomité, *General comment No. 13: The right of the child to freedom from all forms of violence* (CRC/C/GC/13), 18 April 2011.

### **VN-Kinderrechtencomité, General Comment No. 24, 2019**

VN-Kinderrechtencomité, *General Comment No. 24 on children's rights in the child justice system* (CRC/C/GC/24), 18 september 2019.

### **Nationaal**

*Handelingen II* 2017/18, nr. 513.

*Handelingen II* 2017/18, nr. 1809.

*Kamerstukken II* 2005/06, 30644, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 2012/13, 33648, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 2015/16, 25424, nr. 323.

Conceptwetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstellingen, consultatieversie 2 juli 2020.

Wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdhulp (*Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 2).

*Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 4.

*Kamerstukken II* 2021/22, 35942, nr. 5.

*Kamerstukken II* 2021/22, 35 925 XVI, nr. 119.

## Jurisprudentie

EHRM 18 januari 1978, Appl. Nr. 5310/71 (*Ierland t. Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 21 juli 2005, Appl. Nr. 69332/01 (*Rhode. t. Denemarken*).

EHRM 20 maart 2012, Appl. Nr. 26692/05, EHRC 2012/164, m.nt. J.H. de Graaf (*C.A.S. & C.S. vs. Roemenië*).

EHRM 10 april 2012, Appl. Nrs. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 en 67354/09 (*Babar Ahmad e.a. t. Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 13 oktober 2014, Appl. Nrs. 24069/03, 197/04, 6201/06 en 10464/07 (*Öcalan t. Turkije*).

PHR 31 mei 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BZ5422.

Hof 's-Gravenhage 31 oktober 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ5994.

Hof Arnhem-Leeuwarden 30 maart 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:2464.

Rb. Den Haag 9 april 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1199.

Rb. Zeeland-West Brabant 6 mei 2013, ECLI:NL:RBZWB:2014:3085.

Rb. Den Haag 18 september 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:11918.